

Verslag WMIJ- Workshop herijking TBES 16 februari. (Aanpassing 16/3)

Vraagstelling van de workshop

In 2007 is het TBES geformuleerd op basis van de toen beschikbare kennis en inzichten. Inmiddels zijn er via de onderzoekstrajecten Natuurlijker Markermeer IJmeer (NMIJ) en Autonome Neergaande Trend (ANT) nieuwe kennisfeiten ontstaan. Geven deze feiten aanleiding om het concept TBES en de geformuleerde 12 maatregelen aan te passen?

De conclusies

Iedereen was het er over eens dat geen inhoudelijke ingrediënten aangegeven zijn om het TBES ter discussie te stellen. Het voorwerk staat: De vier ecologische vereisten staan nog steeds als een paal boven water. Er is goed over het systeem nagedacht.

Rond de maatregelen ging de discussie vooral over het geld, de maakbaarheid en de omvang van de maatregelen. Dat hier discussie over is, is overigens niets nieuws. Er lag al een vragenlijst met zo'n 180 vragen op het gebied van maakbaarheid, betaalbaarheid en haalbaarheid van de TBES maatregelen. Juist via NMIJ en ANT zouden daar de antwoorden op gegeven moeten worden.

Daarnaast spelen de politieke ontwikkelingen rond het natuurbeleid een belangrijke rol. Wat betekent dit voor investeringen in het Markermeer en IJmeer? De aanbeveling vanuit de workshop is om vanuit de WMIJ en RRAAM de ambitie hoog te houden. Kijk hierbij wel of het qua omvang van de maatregelen en investeringen ook met minder kan. Doe wat echt nodig is.

Tot slot is er de maatschappelijke acceptatie. Voor het Toekomstbeeld Markermeer IJmeer is een groot draagvlak in de regio gevonden. Nu met de realisatie van de pilot projecten is gestart, zijn er andere belanghebbende die deze maatregelen liever niet hebben vanwege verschillende argumenten. Uit de workshop is duidelijk geworden dat een goede communicatie, waarin vooral nut en noodzaak van het TBES centraal staat van groot belang is voor de haalbaarheid. Daarnaast is het van belang om bij de vormgeving van de verschillende maatregelen rekening te houden met de bezwaren en de meekoppel mogelijkheden.

Hieronder volgt een beknopte beschrijving van de verschillende onderdelen van de workshop. De presentaties zijn ter informatie bijgevoegd.

Opening door

Goed om na een lange tijd weer bij elkaar te zijn rondom het TBES in het kader van de werkmaatschappij Markermeer IJmeer (WMIJ). In 2009 hebben wij een droom geproduceerd en mede naar aanleiding van de crisis wordt het nu tijd om naar de werkelijkheid te kijken. Daarbij moeten we ook goed nadenken over de beeldvorming rondom TBES.

Doel van de dag: is er op basis van de nieuwe kennis vanuit NMIJ/ANT al aanleiding om het anders te gaan doen? Het moet in ieder geval goedkoper, slimmer en/of beter dan de beoogde € 850 mln.

directeur WMIJ

geeft een korte presentatie over de drievoudige ambitie van RRAAM, waar WMIJ onderdeel van uit maakt. De komende tijd wordt er gezocht naar een optimalisatie van de verschillende ontwikkelingen. Voor WMIJ is deze workshop, die de uitgangspunten van het TBES opnieuw toetst vanuit voortschrijdende inzichten op basis van ANT en NMIJ, een eerste stap in de ecologische optimalisatie. De uitkomst daarvan kan strikt genomen goedkoper maar ook duurder uitpakken. Over het geheel moet echter een forse besparing in de kosten gerealiseerd worden, anders zal dit kabinet naar verwachting niet tot de realisering van het TBES overgaan. Daarom zullen we parallel aan deze herijking

ook op zoek moeten gaan duidelijke besparingen door bijvoorbeeld koppelingen van ecologische maatregelen aan andere investeringen.

Presentatie TBES door

geeft een korte presentatie over het toekomstbestendig ecologisch systeem zoals het in 2007 geformuleerd is (zie bijlage).

Presentatie van , van Deltares namens de Autonome Neergaande Trend (ANT)

geeft een presentatie over de trends en ontwikkelingen in water en natuur van het Natte hart van Nederland (zie bijlage).

Vragen naar aanleiding van de presentatie van

Klimaatverandering

Klimaatverandering is niet te sturen, maar watertemperatuur misschien wel bijvoorbeeld door die diepe putten. Heeft de spiering daar iets aan om de watertemperatuur wel te sturen? *Ja, daar heeft de spiering wel wat aan, maar je moet wel opletten met mogelijke andere effecten zoals stratificatie en zuurstofloosheid.*

Waterplanten

Toename van kranswieren waardoor komt die? *Het water wordt niet helderder, maar eerder troebeler. Mogelijk door het bijna verdwijnen van de brasem, door de commercieel interessanter geworden brasemvisserij. Deze vissoort woelt de bodem om en zorgt ook voor vermindering vestigingsmogelijkheden van waterplanten.*

Wat is de verwachting van voor de waterplanten, als je niets doet: *is verrast door toename waterplanten dit jaar. De slibdruk is groot, die moet een keer doorslaan. Er moet gewerkt worden aan het behoud van de heldere zones.*

Als je geen ingrepen doet, want we zien immers een verbetering op dit moment? *De verbetering is een piekje, maar gaat misschien weer terug. Dat zou kunnen. Het is een goed jaar geweest, nog afwachten of het hierbij blijft.*

Zou het ijs daar een reden voor kunnen zijn, dus een strengere winter? *De strengere winters van de afgelopen jaren kunnen inderdaad een reden zijn voor toename waterplanten.*

Ingrijpen – zelfherstellend vermogen

Je zou bijna denken dat het systeem zelf maatregelen neemt, waardoor geen menselijke ingrepen nodig zijn? *Dat durft niet te zeggen. Vraag is of de huidige doelen haalbaar zijn? Of de oorspronkelijk doelen zoals het nu gaat zonder iets te doen ook haalbaar zijn. Voor waterplantenontwikkeling was het een goed jaar, maar het is de vraag of het daarna ook goed blijft, dit patroon hebben we eerder ook gezien.*

Als de spiering weggaat, komt er dan iets anders voor terug en ook voor driehoeksmossel? *Dat weten we niet. Terug naar jaren '80 is niet meer mogelijk. De situatie uit de jaren '80 met veel fosfaat, is ook niet de situatie waarop je hoopt.*

Prioriteit

Wat zou als eerste doen of niet doen? *Beginnen met het luwtegebied, als eerste vooral om de ecologische kwaliteit van de ondiepe zones te verbeteren.*

Vragen naar aanleiding van presentatie van I en F van Royal Haskoning, namens de NMIJ

en R geven in een duo presentatie de inhoud van de opgedane kennis NMIJ weer (zie bijlage).

Vragen naar aanleiding van de presentatie van F

Tabel ecologische vereisten en bijdrage aan doelen

Deze tabel roept veel discussie op. Hoe wordt de bijdrage van een maatregel beoordeeld? Strikt volgens N2000 of wordt er naar een toekomstbestendig ecologisch systeem

gekeken waardoor de N2000 haalbaar zijn en het systeem robuuster en completer? *In de tabel is gescoord naar de instandhoudingsdoelen van Markermeer IJmeer.* Er zijn in de discussie twee stromingen: 1. richt je op N2000 en 2. richt je op een robuuster en completer ecosysteem en de landelijke N2000 opgave. Er wordt te eng gekeken naar Natura 2000 als doel van Markermeer - IJmeer. Je kan ook veel meer bijdragen aan de landelijke doelstellingen.

Waterrecreatie

Mate van verstoring van waterrecreatie. In hoe verre houd je daarmee rekening mee in je ontwerpen? *In feite moet je dingen realiseren die bijdragen aan het hoofddoel: namelijk het verbeteren van het ecologische systeem.* Binnen het beheerplan proces wordt gewerkt aan een lijst met randvoorwaarden om te kijken waar je op moet inzetten. Van belang is dat je tot een optimaal resultaat komt. *Voor specifiek de waterrecreatie komt dit neer op het meenemen van dit belang bij de vormgeving van de maatregel en het meenemen van de versturende effecten van deze waterrecreatie.*

Slibput

Hoe diep kan een slibput gemaakt worden?

15 meter of dieper; daarna is het voorschrift dat ze op 8 meter worden afgevuld. In Vinkeveen zijn ze 50 meter.

Moeras

Is er een optimale opbouw en verhouding lengte breedte voor een moeras, dat bepaalt waar je hem kan plaatsen? *Een moeras moet ongeveer 1000 – 4000 ha groot zijn, met 1/3 plasdras. Het moeras hoeft geen kilometers breed te zijn. Een paar 100 meter moeraszone zal al een minimum maat zijn gezien vanuit de Natura 2000 opgave.*

Waar ligt de meerwaarde van het moeras en welke kosten zijn daaraan gekoppeld? *Het gaat om behoud en versterken van natuur. Het gaat ook om grootschalige ondiepe waterzones, maar het hangt allemaal af van je ambitie.*

Suggestie: langs de hele Houtribdijk een smalle oeverzone maken, is dat overwogen? *Langs een aanzienlijk deel van de Houtribdijk is het erg diep. Je kan hem uitsmeren langs de Houtribdijk.* In het verleden is in een expert bijeenkomst deze variant afgevallen.

Achteroevers

Wat zijn de mogelijkheden voor koppeling van de oeverdijk in relatie tot cultuurhistorie?

Bekend is dat ze hebben gekeken naar een alternatief dijkperceel aan de landkant. Misschien kan je vanuit de dijkversterking dit punt meenemen.

Veiligheid

De luwtedammen leveren een bijdrage aan de veiligheid aan de kust, die koppeling heb ik niet gehoord? *De koppeling is gemaakt, maar je zit aan normen vast, er is een koppeling mogelijk, maar de winst voor de veiligheid .is zeer klein.*

Discussie

De discussie over de gevolgen van de input van de onderzoeken van ANT en NMIJ wordt gevoerd voor twee groepen: 1) moeras, 2) luwtmaatregelen. Later wordt hier plenair op teruggekomen.

1) Moeras en verbindingen

Vraag is of die inzichten die gegenereerd zijn invloed hebben op de herijking TBES. Er is geen aanleiding om de geformuleerde ambitie uit het TBES op ecologische motieven te wijzigen. Wel zijn er andere factoren zoals maakbaarheid (is NMIJ opgave) en betaalbaarheid (is WMIJ opgave),

Het moeras is een onderdeel van het gehele systeem. Het levert extra habitats op en draagt bij aan de slibbeheersing en heeft een belangrijke rol voor de vispopulatie.

De suggestie wordt gedaan om de Houtribdijk als nieuwe ontginningsmaatregelen te zien (lintbebouwing). De uitwerking van het moeras zou dan heel anders worden. Je komt dan aan de ruimtelijke kwaliteit. Juist die openheid en leegte, die breekt je dan op.

Voor Herijking gaat het om drie variabelen: vorm, fasering en schaal.

Vorm:

NMIJ bieden geen ontwerp, maar om de pilot te kunnen doen heb je toch iets van een totaal visie nodig. De uiteindelijke vorm zal veel later bepaald moeten worden. We willen geen opgaande structuren en het gedachtegoed van Building with Nature wordt mee genomen

Er zijn geen nieuwe argumenten boven tafel gekomen voor wijziging van de ligging. De maakbaarheid op de plek bij Lelystad is het grootste breekpunt. Het is duur in het diepe water. We moeten vooral op zoek naar niet conventionele methodieken die de aanleg goedkoper maken.

Fasering:

'Het Moeras zou zo snel mogelijk gerealiseerd moeten worden. Het is belangrijk een bron voor ontwikkelingsruimte'. Deze stelling wordt in de discussie niet onderbouwd. De fasering kent een kostencomponent (is dat een kans of probleem?), een juridische vraag (in hoeverre mag tijdelijke achteruitgang) en een grondstromen component (is er wel genoeg materiaal?). Gefaseerd aanleggen vraagt om een goed monitoringssysteem. Wat doe je dan als bij 3000 ha al blijkt dat je de ambitie haalt?

NMIJ gaat aan de slag met de pilot. Zij zijn nu de procedures aan het afronden.

Schaal:

De grootschaligheid is aantoonbaar belangrijk. Gesteld wordt dat op basis van het Handboek Natuurdoeltypen een ondergrens van 2.500 ha nodig is om een plasdras moeras te maken. Daarmee haal je de ambitie van het TBES niet. De meerwaarde van het moeras is de diversiteit aan moerassoorten (zowel onder als boven water), versterken vispopulatie, realiseren luw leefgebied en invloed op slibcirculatie. De rol voor invang van slib wordt sterk betwijfeld. Door de diversiteit aan habitats en daarmee soorten komen er meer pijlers onder de voedselpiramide en wordt het systeem veerkrachtig. Alleen Natura 2000 is niet toekomstbestendig. Niet richten op eenzijdige sleutelsoorten.

Er is momenteel een bandbreedte in het areaal 2500 tot 6000 ha. Daar moeten we het komende jaar een kleinere marge in krijgen.

Discussie over nut en noodzaak vooroever Lepelaarsplassen.

De vooroever lepelaarplassen heeft vooral een versterkende functie voor het Natura 2000-gebied Lepelaarplassen. Dit gebied raakt geheel ingeklemd door de stad Almere. Door de vooroever wordt de land waterrelatie uitgebreid/versterkt.

2. Luwtemaatregelen

Experiment slibscherm NMIJ

Dit jaar wordt gestart met 1700 m tijdelijke damwand (1 jaar) voor Zeevang om de slibmodellen te verifiëren. Het is daar ongeveer 2 á 3 meter diep. Het gaat vooral om slibstromen meten, ecologische effecten zijn op deze termijn niet meetbaar. Aandachtspunt is de circulatie om de dam heen.

Huidige ervaring luwtemaatregel

Het aanleggen van luwtemaatregelen op lokaal niveau hebben we redelijk onder de knie en is makkelijk maakbaar, voorbeelden Hockeysticks (positief) en Pampushaven (negatief). De Hoekelingsdam is niet succesvol gebleken door een sterke stroming achter

de dam. Er wordt nu bekeken of deze aan een kant afgesloten kan worden in overleg met de recreatiesector. Doel is helder water, niet slibvermindering. In ANT gaat er gerekend worden aan de hoeveelheid vis die één ha luwte oplevert. Hiermee is het resultaat te kwantificeren voor vis.

Draagvlak

Luwtemaatregelen liggen landschappelijk en voor de watersport moeilijk. Bij het ontwerp zal er veel aandacht moeten zijn voor locatie en vorm (landschappelijk aantrekkelijk maken), denk daarbij ook aan eilanden, riffen, recreatiedoelen en andere gebruiksfuncties. Bijvoorbeeld een combinatie met vaargeul onderhoud. Succesvolle luwtemaatregelen kunnen voor de watersport veel overlast opleveren.

Alternatieven

Import van zaad/ planten, bijv. sterkranswier uit de Gouwzee. In het Eemmeer wordt hiermee geëxperimenteerd.

Wijze van aanleg (organisch)

Minimaal ontwerpen aan de hand van uitkomst van de modelstudie en maximaal gebruikmaken van natuurlijk proces. De aanleg faseren: aanleg-monitoring-aanleg etc. Geen eindmodel maken. Denk daarbij ook aan tijdelijke aanleg en eventueel verplaatsen. Is er een combinatie denkbaar van luwtemaatregel en slibvang? Dit is in het slibmodel eerder al doorgerekend.

Discussie over nut en noodzaak vooroever Lepelaarsplassen.

Tot slot wordt er gediscussieerd of de aanleg van de vooroever Lepelaarsplassen in dit diepe water zo'n zinvolle ecologische maatregel is. Er wordt groepsbreed aan getwijfeld, maar er wordt nog geen conclusie getrokken.

Plenaire discussie

Waar dient het moeras toe?

Geen reden om af te stappen van eerdere ideeën: plaats, omvang, dynamiek e.d. Er werden geen ingrediënten aangegeven om dat ter discussie te stellen, alleen het geld en de maakbaarheid.

Natura 2000 is een eigen opgave in het gebied. Het TBES beoogt de Natura 2000-opgave te versterken (zowel binnen Markermeer-IJmeer als landelijk) en extra's te doen om het systeem te versterken. Het moeras draagt aan alle drie de ambities bij. De bijdrage van het moeras aan de Natura 2000-opgave van het Markermeer-IJmeer is vermoedelijk laag.

Je kunt je afvragen in hoeverre oermoeras essentieel is om het TBES te bereiken. Als je moet snijden dan niet in de luwte-maatregelen, omdat ze effectief zijn. Wij zijn verplicht om aan Natura 2000 te voldoen. Misschien is aanleg in een andere vorm mogelijk.

Het voorwerk staat: er is goed over het systeem nagedacht. Maar niet over de afzonderlijke maatregelen. Kijk naar de samenhang van de maatregelen. Het moeras zal zeker toevoeging hebben voor het surplus. Als dat niet zo is, dan wel discussie of je hem wilt hebben.

Doel is niet alleen om een moeras aan te leggen, maar vooral om het systeem te versterken.

Landelijke instandhoudingsdoelen

luwe zones zijn redelijk maakbaar. Het is goed voorspelbaar wat ze voor de natuur betekenen. Moeras: draagt bij aan de landelijke doelen Natura 2000. Hiervoor is het gebied niet aangewezen, maar het moeras geeft wel landelijk resultaat. Voor de bestuurder is er geen urgentie als het moeras weinig bijdraagt aan Natura 2000-doelen

Markermeer - IJmeer. Men had gehoopt dat de meerwaarde duidelijker gemaakt kon worden. Alleen maar inzetten op alleen de Natura 2000-doelen is gevaarlijk, voor je het weet zakt het systeem weer in. Het totale ecosysteem moet juist robuuster worden gemaakt. Deze aanpak kan juist de Natura 2000-waarden veilig stellen. De verwachting is dat op korte termijn de bijdrage aan de Natura 2000-doelen van Markermeer & IJmeer redelijk klein is. Op lange termijn zal er wel een effect zijn als het moeras in combinatie met andere maatregelen werkt.

De vraag wordt gesteld of het grootschalige land-water zone nodig is vooral voor het TBES. Puur voor Natura 2000 niet. Het is 'en 'en 'en: duurzaam, boven Natura 2000.

Alternatieven moeras

Belangrijk is om na te denken over hoe je het materiaal van het moeras kan vasthouden en verwerken. Wat kun je bereiken met een andere opbouw, kan het goedkoper.

Nog niet duidelijk uitgewerkt is de verbindingen van het moeras met Oostvaardersplassen en Noord-Holland. Wat kun je daarmee bereiken?

Openen Houtribdijk: het Deltaprogramma heeft diverse scenario's. Momenteel is ont koppeling van het Markermeer een gegeven. Kun je met een opening in de Houtribdijk het slibprobleem oplossen?

Het TBES is een samenhangend geheel: ga niet meteen naar andere alternatieven kijken, maar sluit ook niets uit.

Oppervlakte luwtemaatregelen

Er is onzekerheid over nut en noodzaak over de benodigde 6600 hectare geschikt gebied voor waterplanten. Gaat het om hoe meer hoe beter of om het bereiken van een optimum? Kijk wat inpasbaar is en wat het beste haalbaar is. Opmerking: het is moeilijk om iets los te laten. Je zal een modelstudie kunnen maken hoeveel je dan nodig hebt voor Natura 2000 om voedselstand te kunnen faciliteren (uitwerking door ANT). Nu is het zo dat je het gehele randgebied tot 3 meter diepte zou moeten optimaliseren voor waterplanten. Van lokale maatregelen weet je redelijk goed dat het succesvol is. Maar draagt dat dan bij aan versterking van het systeem? Je kan resultaat afstemmen op de financiën. Stapje voor stapje. Je streeft naar een toekomstbestendig systeem: moet het dan een drempel overwonnen worden. Zo hard is die grens niet, werk er naar toe. Via de juridische Natura 2000 benadering kom je op een meer politiek ecologische berekening; wat is de hoeveelheid compensatie die je nodig hebt?

Ambitie

We moeten de ambitie hoog willen houden. En kijken wat dit ons uiteindelijk oplevert. Wij moeten oppassen voor de sfeer: hoe meer natuur, hoe beter! Daar is het politieke klimaat niet naar. Alle partijen moeten wel warm lopen voor het idee. Kijken of het wat minder kan en neem het serieus. Wat je doet moet succesvol zijn. Stap af van hoe meer hoe beter.

Afsluiting door : zicht op het vervolgproces en hoe nemen we de uitkomst mee?

Er is waardering voor de openheid van de discussie. is onder de indruk wat de zorgvuldige aanpak die gehanteerd wordt bij ANT en NMIJ. Hij benadrukt tegelijkertijd dat met name NMIJ al snel met hanteerbare tussenconclusies moet komen om nog mee te kunnen nemen in het RRAAM-traject. We moeten dus niet teveel achterom kijken en het al verrichte onderzoek nog eens dunnetjes overdoen.

WMIJ gaat aan de slag met een verdere optimalisatie van het TBES, daarbij zal zeker gebruik worden gemaakt van de aanwezigen. "Wij komen er graag bij u op terug".

Aanwezigen

Organisatie	Persoon
Natuurlijker Markermeer Ijmeer	
	(Royal Haskoning)
Autonome Neergaande Trend	(Deltares)
Rijkswaterstaat dienst IJsselmeergebied	
Waterdienst	
Ministerie EL&I	
Staatsbosbeheer	
Vereniging Natuurmonumenten	
Vereniging Behoud IJsselmeergebied	
Flevolandschap	
Gemeente Almere	
ARCADIS	
Werkmaatschappij Markermeer Ijmeer	(Directeur WMIJ)
	i (Min I&M)
	(Rijkswaterstaat)
	(Provincie Flevoland)
	(Ministerie EL&I)
	(Provincie
	Flevoland)
	(Provincie Flevoland)

Slot Bijeenkomst ecologie 26 september

Aanwezig:

(WMIJ); (gemeente Amsterdam) (gemeente
 Lelystad), (NMIJ Royal Haskoning), (min I&M RWS IJG)
 (Deltaris) (Het Flevo-landschap), (min EL&I PDN),
 (WMIJ provincie Flevoland); (WMIJ provincie Flevoland), (WMIJ
 min EL&I), WMIJ min I&M RWSIJG), WMIJ provincie Noord-Holland),
 (WMIJ provincie Flevoland), WMIJ provincie Flevoland),
 (ARCADIS)

Inleiding WMIJ

legt uit dat dit traject bedoeld is als belangrijke bouwsteen om te komen tot een ecologische optimalisatie van het TBES (Toekomstbestendig Ecologisch Systeem). Ook de tussenadviezen van NMIJ en ANT worden hiervoor meegenomen. De opdracht verleend aan ARCADIS richt zich met name op aanscherping en fasering. WMIJ onderzoekt ook perspectieven op het gebied van economische ontwikkeling en financiering. De WMIJ is momenteel bezig de via literatuur, workshops en interviews verzamelde informatie in een rapportage vast te leggen en daar conclusies aan te verbinden. Deze ochtend is bedoeld om van gedachten te wisselen over het onderzoek van Arcadis, zodat opmerkingen kunnen worden meegenomen in de rapportages danwel bij de opstelling van het eindrapport van de WMIJ, en uiteindelijk in de verdere discussie over dit onderwerp naar de opstelling van de Rijksstructuurvisie.

De WMIJ is in het leven geroepen om de plannen die in het kader van het Toekomstbeeld Markermeer-IJmeer zijn gemaakt tegen het licht te houden. Kunnen de ecologische maatregelen slimmer, effectiever of goedkoper? Kan het maatschappelijk rendement omhoog? En hoe krijgen we de ecologische schaa sprong gefinancierd? Deze vragen zal de WMIJ beantwoorden in haar eindrapport.

(Voor meer informatie hierover kunt u de meegestuurde sheets van de WMIJ raadplegen).

Verslag Arcadis

Bij de aanpak van de studie voor ecologische optimalisatie is uitgegaan van trechters. Bij elke stap zijn beslissingen genomen die gevolgen hebben voor de volgende stap.

Inventarisatie

Gestart is met een inventarisatie van literatuur en interviews van WMIJ, ANT en BwN. De inventarisatie resulteert in een tabel waarin de maatregelen beschreven zijn. Het gaat hierbij om de 14 ecologische maatregelen die in het achtergrond document ecologie en waterkwaliteit in 2009 zijn benoemd zijn. Met elkaar dragen deze bij aan de vier ecologische systeemvereisten.

update TBES

Op 16 feb 2011 heeft de workshop update TBES plaats gevonden met als doel: Check of nieuwe inzichten aanleiding zijn voor het bijstellen van de ecologische vereisten en/of maatregelen voor het bereiken van het TBES? De conclusies zijn:

1. Ecologische vereisten blijven overeind
2. Enkele maatregelen zijn afgevallen
Van de maatregelen zijn er drie afgevallen om redenen als economisch haalbaarheid, ecologisch effectiviteit, bestuurlijk/ maatschappelijk draagvlak.
3. Oeverdijken zijn toegevoegd

Bij elkaar is het proces met 12 maatregelen verder gegaan.

Optimalisatie

De optimalisatie richt zich op de uitwerking voorover Lepelaarplassen en ecologische optimalisatie

Uitwerking voor over Lepelaarplassen

Voor de voorover Lepelaarplassen wordt een downsizing van 1000 naar 300 ha geadviseerd.

- 1^e fase van 100 ha bestaande uit harde randen en slikken/zandplaten.
- 2de fase van 200 ha kan naar aanleiding van monitoring ingericht worden.

Ecologische Optimalisatie:

Van de twaalf maatregelen zijn er zes benoemd om in de **optimalisatie** mee te nemen. De andere zes zijn niet afgefallen maar dit betreft maatregelen die je doet of niet doet. Optimaliseren kan niet (bv behoud huidige fosfaatconcentratie doe je of doe je niet)

Afweging bij de ecologische optimalisatie is de bijdrage

1. aan ecologische vereisten van het TBES
2. aan N2000 op 3 niveaus (lokaal, regionaal, landelijk)
3. de ANT soorten.

Op basis van de scores blijkt dat de maatregelen met grote, positieve score zijn:

1. Grootschalig moeras
2. Luwtemaatregelen incl. verdiepingen
3. Vooroever

De 'Indicatief eindbeeld' van het TBES is op basis van de verzamelde kennis als volgt:

1. Grootschalig moeras -> blijft 4500 ha Markermeer
2. Luwtemaatregelen -> gewenst areaal waterplantvelden blijft 6000 ha, mogelijk met minder luwtemaatregelen
3. Vooroever; 1000->300 ha

In de uitvoering is fasering noodzakelijk.

1. Moeras: 1^e fase 1500 ha, 2^e fase 2000 ha, 3^e fase 3500 ha, 'Indicatief eindbeeld' 4500 ha
2. luwtemaatregelen: 1^e fase 50% (is gelijk aan 10 km)
3. Vooroever Lepelaarplassen; 1^e fase 100 ha; 2^e fase 300ha.

De fasering kan op basis van monitoring (hoe ontwikkelt het gebied zich) versneld worden of gericht gestuurd (investeer in die ontwikkeling die achter blijft).

Conclusies

- Stap voor stap maatregelen uitvoeren, zodat steeds kan worden bijgestuurd.
- Monitoring is belangrijk onderdeel voor geoptimaliseerd TBES
- Nieuwe kennis (NMIJ/ANT) heeft invloed op het bijsturen
- Fasering: fase 1 ca. 20-25 jaar op basis van literatuurgegevens van systeemveranderingen.

Discussie

In de discussie is veel gezegd over kosten, bestuurlijke context en maatschappelijk draagvlak. Dit zijn stuk voor stuk waardevolle opmerkingen maar geen onderdeel van de ecologische onderbouwing. Het ARCADIS rapport richt zich op de ecologische onderbouwing. Het WMIJ rapport neemt de andere afwegingen mee.

Een greep uit de overige opmerkingen:

- De aanpak via expert judgment zou altijd tot een overwaardering leiden.
- Systeemveranderingen in het Markermeer IJmeer kunnen binnen enkele jaren optreden (vooral pionierssoorten) tot 10 – 15 jaar. Dit geeft aan hoe belangrijk monitoring als sturingsmechanisme is.
- Zijn je wel op zoek naar een evenwicht. Willen we niet een permanent pioniersstadium.
- Het gaat om de samenhang en niet van de individuele maatregelen.
- Goed dat natura 2000 meegenomen is.
- Goed dat maatregelen geschrapt zijn.
- Wat is de eindomvang van de maatregelen. Het gaat om waarden die moeilijk zijn te onderbouwen.
- Best beschikbare wetenschappelijke kennis is de onderbouwing
- De vraag is of de drie prioriteits maatregelen goed zijn.
- Meer nadruk op monitoring en dat er ook nog meer nodig is.
- Belevingsstructuur is goed, moet erin blijven.
- TBES is een systeem dat robuust genoeg is om veranderingen aan te kunnen. Niet streven naar nieuw evenwicht, maar naar iets wat alles aankan.
- Wat is de tijd waarover je de kosten uitsmeert en hoe ga je om met het verschil en in tijd dat de maatregelen nodig hebben om zich te ontwikkelen? Luwtematregelen snel succes oermoeras heeft lange ontwikkeltijd.

- Houd in de ontwerpen er rekening mee dat er behoefte is aan medegebruik door recreatie en toerisme. Deels openbaar stellen kost geld, maar via private initiatieven als ze ontwikkelruimte krijgen.
- Instandhoudingdoelen is om te rekenen in resultaten.
- TBES gaat verder dan N2000 doelstellingen.
- Er is in de opgave duidelijk spanning tussen maatregelen, soorten en systemen.
- Met de meeste maatregelen is ervaring met aanleg en ontwikkeling ervan, behalve met aanleg van een heel moeras.
- Bij 1^e fase richt op ANT soorten, in fase 2 dan juist andere soorten. Vooral nat. Luwtezone.
- Het woord Oermoeras scheidt een verkeerd beeld. De ambitie is veel meer het milieu van de Veluwerandmeren (veel waterplanten en een beetje land) dan een moeras als de Oostvaardersplassen. Ga een andere term gebruiken.
- Probeer vanuit N2000 te komen tot oppervlakten.
- Houdt er rekening mee dat op basis van ANT doelen niet haalbaar kunnen zijn. Dan is aanpassing van doelen niet uitgesloten
- Het rapport recreatie en toerisme is gereed. Downloadbaar via www.markermeerijmeer.nl.

Presentatie

sluit de ochtend af met een presentatie van het raamwerk van de WMIJ rapportage. Hij constateert dat het juridische advies en de ecologische optimalisatie goed op elkaar aansluiten. Beide gaan uit van een gefaseerde aanpak waarbij monitoring de basis is voor bijsturen. Het is goed dat er een minimum van het TBES programma geformuleerd is. We moeten wel blijven beseffen dat het om een systeemverbetering gaat. Zoeken naar synergie op het gebied van zandwinning, recreatie en economische impuls is een belangrijke drager voor de ecologische investeringen.

Binnen het WMIJ document zullen wij de financiële afweging en het maatschappelijke draagvlak mee wegen.

Naar aanleiding van deze bijeenkomst zijn achteraf de volgende conclusies geformuleerd

- Inhoudelijk worden de eindconclusies door alle aanwezigen gedeeld. Er is veel behoefte aan onderbouwing (hoe kom je tot die uitspraak) en wijze van beschrijven (gebruik steeds dezelfde termen).
- Behoeft aan kortere investeringsperiodes, m.n. door aan te geven dat systeemverandering misschien wel 10 jaren kan duren, maar dat dat niet betekent dat die periode niks hoeft te worden gedaan. Met monitoring moet duidelijk worden gemaakt wanneer vervolginvesteringen aan de orde zijn.
- Fasering: 1e impuls neergaande trend keren + op gang brengen omslag. Fase 1 moeras bijv. mogelijk (in)richten op ANT soorten (in aanleg).
- Bij system shift niet spreken over nieuw evenwicht, we streven namelijk niet naar nieuw evenwicht maar naar een TBES (systeemverandering)
- Voor de ecologische effectiviteit van het grootschalig moeras is de schaalgrootte essentieel. Vanuit referenties in binnen- en buitenland luidt de conclusie, op basis van de thans beschikbare kennis, dat een omvang van circa 4500 hectare nodig is om de beoogde effect op het ecologisch systeem te kunnen sorteren;
- Wanneer de doelstelling van de vooroever Lepelaarplassen specifiek gedefinieerd wordt als buitendijkse ecologische zone, aansluitend op de habitat van de binnendijkse Lepelaarplassen, dan kan met een omvang van circa 300 hectare worden volstaan (in plaats van de oorspronkelijke 1000 hectare);
- Van de 1000 hectare extra binnendijkse natuur die in het oorspronkelijke TBES is voorzien, kan worden afgezien, zonder dat daarmee de ecologische effectiviteit van het TBES als geheel in gevaar komt.
- De specifieke invulling van de zeven diepe putten als onderdeel van de slibbeheersingsmaatregelen wordt niet nodig geacht, indien verdiepingen door zandwinning in het Markermeer reeds op een geschikte plek tot stand komen;
- De Luwtmaatregelen in de Hoornse Hop kunnen naar verwachting op aanzienlijk bescheidener leest, bijvoorbeeld 50%, worden geschoeid, zonder dat daarmee de effectiviteit van het TBES als geheel in gevaar komt;

- Voor een verstandige fasering, geredeneerd vanuit de ecologische beïnvloedbaarheid van de processen, moet rekening gehouden worden met consistente investeringsperiodes van tenminste circa 10 jaar.

Natuurmonumenten

Marker Wadden
Droom van een vogelparadijs

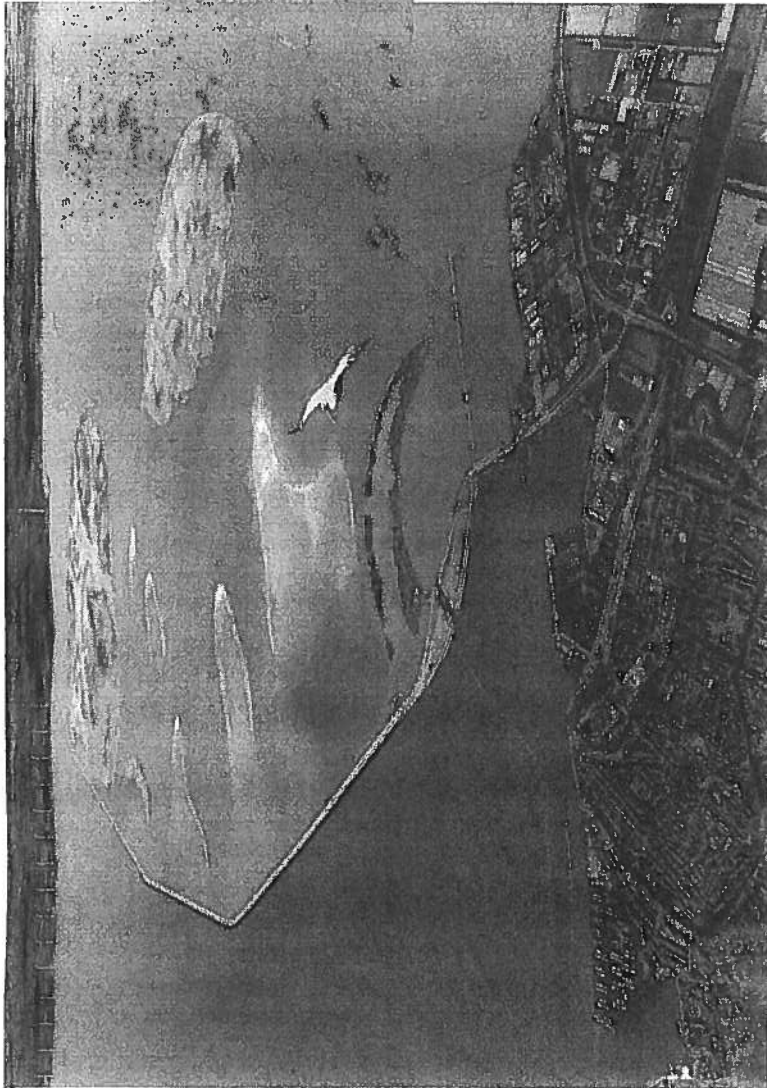
INHOUDSOPGAVE

1. Het kan zoveel mooier en spannender.....	5
2. Weerigloos vogelparadijs in de Randstad.....	7
3. Natuurmonumenten kan met het Droomfonds voor doorbraak zorgen.....	11
4. Bouwen met natuur: innovaties voor natuur én techniek.....	13
5. De Droom financieel onderbouwd.....	19
6. Goed zicht op risico's.....	23
7. Droomfonds zet natuur met Marker Wadden op de wereldkaart.....	27

COLOFON

Projectleiding: Rood Posthoorn
Auteurs: Rood Posthoorn, André Rijkdorp, Luc Bernts
Eindredactie: Frans Bouscher
Fotoredactie: Stefan Claessens, Fred Prak
Productiegeleiding: Marije Srooper en Marlies Tenback
Fotografie: Buben-Bekel, Hollandse Hoogte, Boskalis, Natuurmonumenten
Illustraties: Wim Dasselhaar
Overige figuren: André Rijkdorp, Pflin + Procas Advies
Vormgeving: Studio Plekje Pracie

INATIONALER
POST CODE
BLOTERLIJ
Februari 2012

1. Het kan zoveel mooier en spannender

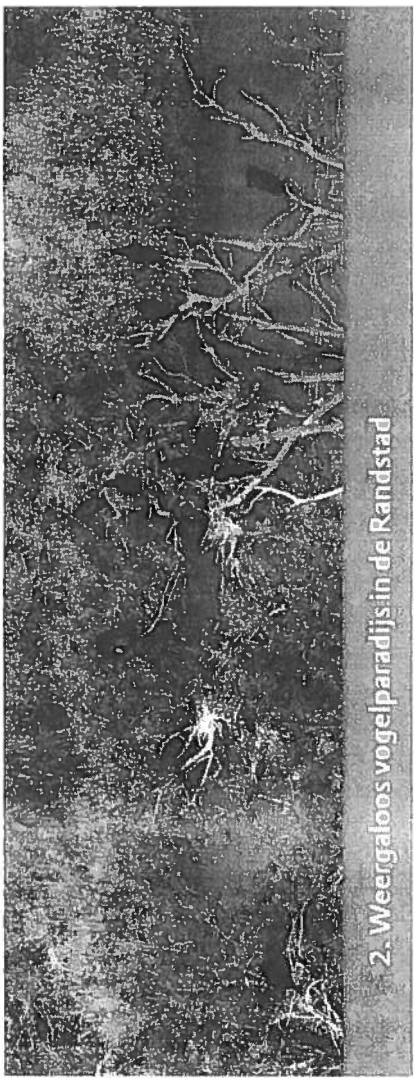
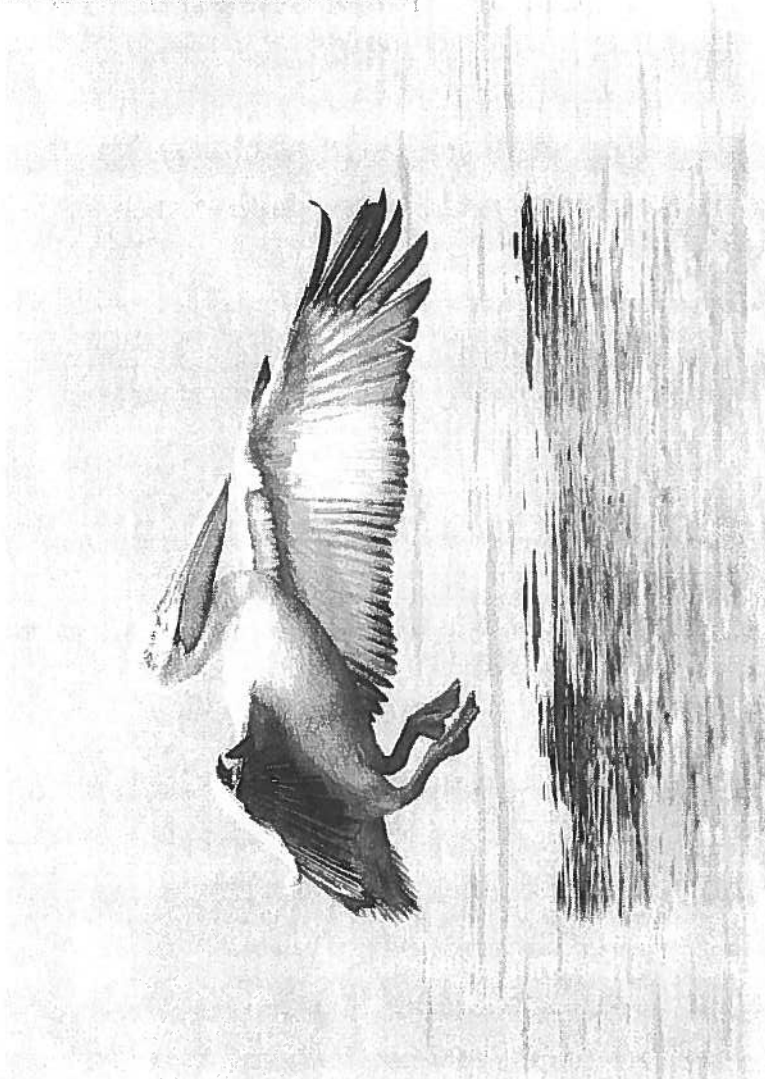
Als je nu van Enkhuizen naar Lelystad rijdt, zie je aan weerskanten van de dijk water. Zo ver het oog reikt. Het kan ook anders. Stel je voor, dat er aan één kant van de dijk een afwisselend landschap van zandplaten, bossen met wilgenbomen, slikken en stukken open water ligt. Een landschap waarin het bars van de vogels. Ook van vogels die nu vrijwel zijn verdwenen uit ons land, zoals de kroonend en de zwerne oolievraai. Waar je de zeearend en de visarend boven het water ziet zweven. Een landschap waar bevers en otters zich helemaal thuis voelen. En wie weet, zie je ook de zeldzame kroesstoppelknaan in ondiep water vis vangen.

Een droom? Nog wel. Maar Natuurmonumenten wil deze droom met de hulp van de Nationale Postcode Loterij laten uitkomen. Met een bijdrage uit het Droomfonds wil Natuurmonumenten hier aan de rand van de Kānstad een schitterend landschap tot stand brengen: de

Marker Wadden. Met een oppervlakte van tienduizend hectare gaat het om het grootste natuurontwikkelingsproject van ons land.

De vier miljoen mensen die rondom het Marker- en het aangrenzende IJmeer wonen, krijgen een natuurgebied om de hoek dat zijn weerga niet kent. Een natuurgebied dat laat zien hoe het grootste deel van Nederland er in vroegere tijden uitzag. Een gebied dat én voor de natuur én voor de recreatie én voor de economie een enorme impuls is. De natuur staat niet alleen in Nederland, maar in veel dichtbevolkte delta-gebieden in de wereld sterk onder druk. De Marker Wadden vormen hierop een antwoord en een inspirerend voorbeeld, ook ver buiten onze landsgrenzen.

Deze brochure laat zien hoe wij de hindernissen tussen droom en daad gaan slechten, bestuurlijk, technisch en financieel.

2. Weergaloes vogelparadijs in de Randstad

In de droom was de snoek groter. Veel groter. Roerloos boerde hij in het koude, heldere water naar een prooi. Varnochtaand vroeg opgestapt. Het water is simpel. In het ochtendlicht van woensdag door borden mist naar de Marker-Weiden. De stad is ver weg. Een gevoel van onafhankelijkheid dringt zich op, de spanning neemt toe. Vogels zweven in de opkomende zon. Twee, drie, honderd, duizend, tienduizend. Bewachter Marlies kan ze tellen, zegt ze. Maar hier niet, hier zijn ze ontelbaar. Het is tegelijkertijd stil en luidekrig. Hard en jil. En vooral veel. Onvoorstelbaar. Oneindig. Als in een droom.

Reuzenprong voor de natuur
Zandplaten, slikvelden en rietoevers ontstonden vroeger vanzelf in de Zuidoostzee op plaatsen waar de stroming van het water voldoende zand en silt naar toe bracht. Door de aanleg van harde oevers, dammen en

dijken zijn de opbouwende krachten van de natuur echter aan banden gelegd. Alleen langs de Friese IJsselmeerfaast is iets bewaard gebleven van dit natuurlijke landschap.

Met het realiseren van onze droom voor de Marker-Weiden maken we voor de natuur in het Markermeer een reuzenprong en valt er voor de mensen die rondom het Markermeer wonen en werken veel meer te genieten. Wij willen een uitgestrekt gebied tot stand brengen, dat bestaat uit windvelden, lagunes, slikplaten, rietvelden, vloedbossen en stranden, beschermd tegen de golfslag van het open Markermeer door een rif.

Dit spectaculaire droomgebied komt te liggen aan de noordkant van het Markermeer, een zone van circa 1,5 kilometer langs de Houtribdijk. Het omvat het ondiepe Eikhuiszand en een deel van het diepere water bij Leyland. In de toekomst zal het gebied in alle seizoenen van het jaar ontelbare aantallen vogels herbergen.

Het Markermeer, één van de grootste zoetwatermeren in Europa

Het Markermeer is met een oppervlakte van 70.000 hectare één van de grootste zoetwatermeren in Europa. Het meer bestaat nog maar kort, sinds 1976, door de aanleg van de Houtribdijk van Leyzard naar Enkhuisen. Het Markermeer heeft niettemin een belangrijke internationale natuurwaarde.

Om die reden is het ook aangevozen als natuurgebied van Europees belang (Natuur 2000). De natuurwaarde staat al enige tijd sterk onder druk. In het meer zweeft een enorme hoeveelheid slib, waardoor helder water nauwelijks meer voorkomt. De oevers van het meer zijn te hard en te smal (dijken met basisslokken in plaats van strand en rietvelden) en het water is te diep voor waterplanten.

De Jheringlange reservering als toekomstige peddler de Markerwaard is pas sinds 2006 definitief van de baan. Door deze reservering is er de afgelopen decennia nauwelijks geïnvesteerd in behoud en ontwikkeling van de kwaliteiten van het gebied.

Sinds 2006 zijn er een aantal partijen volop aan de slag met verkenningen, rapportages en onderzoeken. Daardoor staat inmiddels goed op een rij welke kant het op moet met het Markermeer. Vaste onderdelen van deze plannen zijn de aanpak van het slib en de ontwikkeling van een grootschalig ondiep gebied met eilanden en wetlands nabij de Houtribdijk. Tot nu toe ontbrak het echter aan een partij die wil doorpakken met het herstel van het Markermeer.

Eilandje Markerwaard
in het Markermeer, een nieuw natuurgebied
van 1000 hectare met rietland en waterplanten.

Doorbrak met slib

Met de Marker Wadden realiseren we niet alleen een weerspoos nieuw natuurgebied met een omvang van 10.000 hectare, maar lossen we ook het probleem op van het rondzwevende slib in het hele Markermeer (zie kader). Het troebele water wordt weer helder. Waterplanten, zoetwatermosselen en de visrijdom keren terug. In onze droom krijgt het levenloze slib in het nieuwe natuurgebied een tweede leven als rijk slijk.

Atractie van ongekende omvang en rijkdom

De Marker Wadden zullen het leefgebied vormen van tal van water- vogels. Natuur liefhebbers kunnen hun hart ophalen. Het nieuwe natuurgebied maakt het Markermeer veel interessanter voor de watersport en tijdens de 'bouwfase' vormen de Marker Wadden een attractie op zich door de spraakmakende combinatie van natuur en techniek. De Marker Wadden vormen een cruciale schakel tussen natuurgebieden als de Oostvaardersplassen, de monding van de IJssel, de Friese IJsselmeerkust, De Vlieden/Waerribben, het Naardermeer en de Vechtplassen. De Marker Wadden voegen daar zeldzame natuurtypen aan toe, zoals dynamische slikken en windwadde. Was de terugkeer van de zeesand als broedvogel in de Oostvaardersplassen voor velen lange tijd ondenkbaar, met de Marker Wadden krijgt deze majestueuze vogel voldoende leefgebied voor een duurzame West-Europese populatie.

Wanneer het lukt om de droom in de volle omvang en uitgestrektheid

van 10.000 hectare te realiseren, zijn verrassingen mogelijk. De terugkeer van de zeldzame kroeskeppelkraan zou daarbij de kroon op het werk zijn.

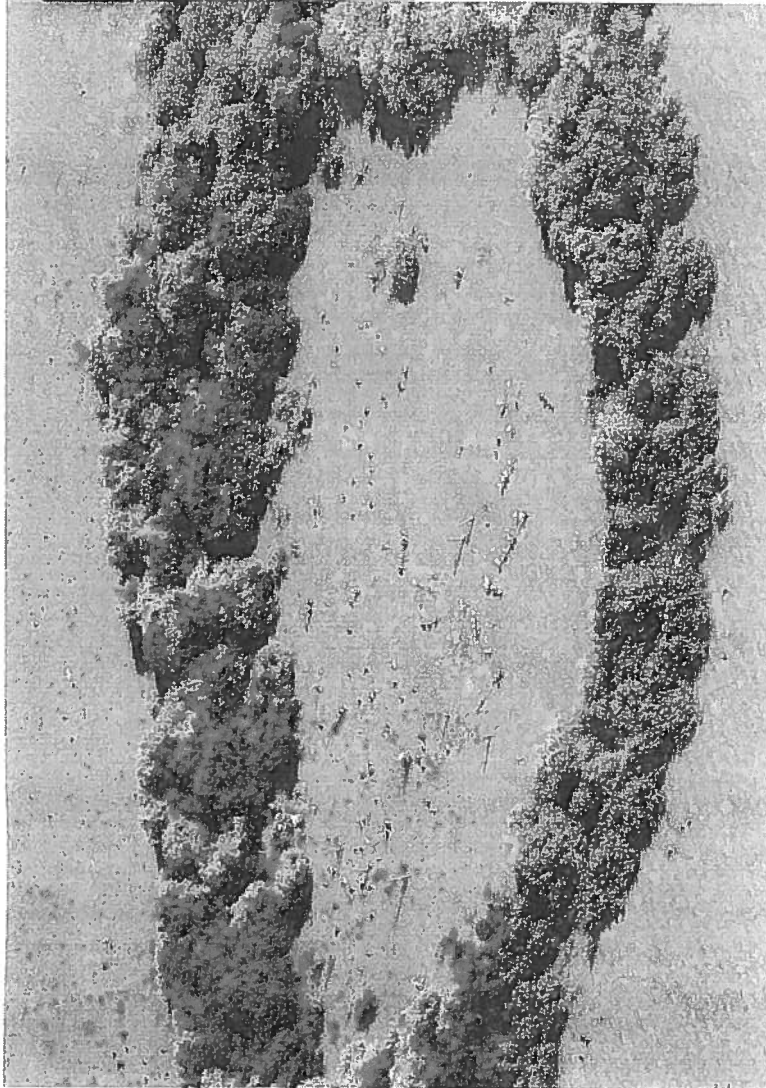
Bouwen met en niet tegen de natuur

De natuurwaarden van het Markermeer staan al jarenlang onder druk, onder meer door een grote hoeveelheid rondzwevend slib en het ontbreken van natuurlijke oevers. Zonder maatregelen is de huidige achteruitgang van de natuurwaarden van het Markermeer niet te stoppen. Daarom wil Natuurmonumenten de aanzet voor Marker Wadden actief aanleggen. Nu de aanlegfase zal de natuur zich grotendeels zelf gaan vormen en ontwikkelen.

Dat aanleggen is overigens een kunst op zich, een uitdaging voor de Nederlandse waterbouw om kostenefficiënt in vier tot vijf meter diep water stranden, zand- en slikplaten te realiseren. En daarbij ook het slib van de bodem uit het hele Markermeer te verwijderen. Een project met internationale allure, zowel voor de natuur zelf, als voor de Nederlandse waterbouw. Bouwen met natuur!

Eerste, overtuigende stap

Politieke en maatschappelijke steun voor deze droom is volop aanwezig. Maar er is vooral ook veel geld nodig om de droom te realiseren. Natuurmonumenten wil een eerste, overtuigende stap zetten en ledereen laten zien dat het mogelijk is het meergaande tij voor de natuur te keren. Ook in het dichtbevolkte Nederland.

3. Natuurmonumenten kan met het Droomfonds voor doorbraak zorgen

Doorbreken patstelling
 Onze droom heeft een grote aantrekkingskracht. Het is vernieuwend, onderscheidend én spectaculair. Het sluit ook aan bij de wens van alle betrokken partijen om de achteruitgang van de natuur in het Markermeer nu eindelijk eens te stoppen. Maar deze partijen komen er niet uit. Niemand speelt de hoofdrol, niemand heeft de creativiteit om buiten de bestaande financieringsmogelijkheden te handelen. Natuurmonumenten wil en kan – met hulp van de Nationale Postcode Loterij – de patstelling doorbreken door een overtuigende eerste stap in de uitvoering te zetten. Over vijf tot zeven jaar kan de eerste duizend hectare af zijn. In die doorbraak speelt het bedrijfsleven een prominente rol. We hoeven betrokken bestuurders, wetenschappers en belangengroeperen niet te overtuigen van de grote waarden van de Marker Wadden. Ook de locatie voor onze droom staat niet ter discussie; het zit andere maatschappelijke belangen, zoals landbouw, vrijetijdrecreatie of visserij, niet in de weg. Sterker nog, de laatste twee profiteren er ook van.

Vliegende start door initiatief en zeggenschap
 Natuurmonumenten wil het initiatief nemen en de uitvoering van de Marker Wadden op zich gaan nemen. Met een bijdrage uit het Droomfonds voor de aanleg van het eerste deel kan het proces een vliegende start maken. Natuurmonumenten wil daarom als eigenaar of erfpachter zeggenschap over het gebied om voldoende kracht te genereren.

Dát maakt het mogelijk om snel met de uitvoering aan de slag te gaan.
 Binnen enkele jaren is voor iedereen zichtbaar dat onze droom geen luchtkaas is, maar werkelijkheid gaat worden. De uitvoering kost enkele jaren en zal veel nieuwe kennis en inzichten opleveren. Daarna kan stap voor stap de rest worden gerealisceerd. Deze aanpak heeft op het eiland Tiegemeeren in het Hartigvliet zeer succesvol gewerkt. Het kan ook van de Marker Wadden een groot succes maken.

4. Bouwen met natuur: innovaties voor natuur én techniek

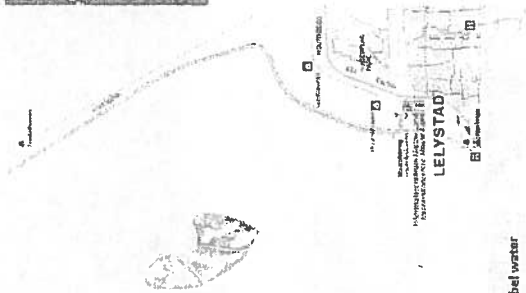
Natuurmonumenten wil met een bijdrage uit het Droomfonds een eerste significante stap zetten van duizend hectare nieuwe natuur. Hiermee wordt een proces in gang gezet dat niet meer is te stoppen. Andere partijen zullen de verdediging niet kunnen weerstaan om mee te doen met de voltooiing van de Marker Wadden als een weergaloos vogelparadijs van 10.000 hectare. Natuurmonumenten heeft samen met baggeraars een vernieuwende aanpak uitgedacht die staat voor een forse kostenreductie en voor inbedding in bredere maatschappelijke belangen. Zo wordt de droom van duizelingwekkende getallen haalbaar en betaalbaar. Het is een unieke aanpak die op deze schaal nog niet eerder is toegepast in de wereld. Met een bijdrage uit het Droomfonds zal Natuurmonumenten bewijzen dat het kan.

Die kern van de innovatieve oplossing is:

- Het is probleemoplossend: we gaan een natuurgebied creëren met de bijlage van het Markermeer (schone bagger)
- Het is efficiënt: het ontwerp en de aanpak maken de uitvoering zo goedkoop mogelijk
- Het garandeert betrokkenheid: het is geen eenmalig werk, maar een permanent 'bouwproces'
- Het is gedurfd: we gaan risico's niet uit de weg, maar zullen ze beheersen

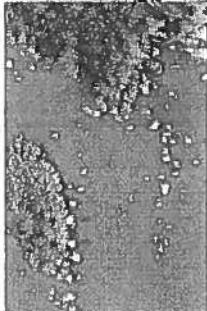
Pluim van de Vliegenvanger
 1.000 liter water
 1.000 liter water
 1.000 liter water

M O R A R M O R

Immense badkruip met troebel water

De bodem van het Markermeer bestaat voor het grootste deel uit klei. Voort langs de kust van Noord-Holland wordt de klei laag door de golvingen toegeweend tot zwerend silt. Door de aanleg van de Afdijking en later ook de Houtribdijk (1976) kon dit onzwevende silt niet langer wegstromen naar de Waddenzee en het IJsselmeer. Sinds 1976 is er een dikke yoghurtachtige siltlaag op de bodem van het Markermeer ontstaan. Deze modderlaag verstikt al het bodemleven. Bovendien komt de modderlaag al bij windkracht drie in beweging, waardoor het Markermeer een groot deel van het jaar een immense badkruip met troebel water is.

Van dood silt naar rijk silt

Tallose partijen hebben er belang bij dat er een oplossing komt voor het probleem van het silt in het Markermeer (zie kader). Dat belang is geld waard. In onze innovatieve aanpak gaan we dit ecologisch dood silt gebruiken als bouw materiaal voor de Marker-Wadden. Zo wordt het silt weer silt. Het mes slijdt hiermee aan twee kanten: de bodem van het Markermeer komt weer tot leven en het meer krijgt voedselrijke siltkern. Deze aanpak past in de lijn van recente innovaties in de Nederlandse waterbouw: Bouwling with Nature!

Het silt ligt nu verspreid over een oppervlakte van circa 500 vierkante kilometer in een dunnige laag van hooguit enkele decimeters. Door op de juiste plek grote slenken te graven, glijdt deze 'yoghurt' de diepte in. Met een zuiger wordt het silt uit de slenken weggezogen en naar de siltvelden gepompt. Omdat het silt zo dun is, is menging met water niet nodig. De winning en het transport kosten hierdoor weinig energie en zijn verhoudingsgewijs goedkoop. De slenken komen als een schil rondom het moeras te liggen. De transportstanden zijn dan kort. Ook dat drukt de kosten.

Met de grond uit de slenken wordt het eerste deel van het moeras in de Marker Wadden gemaakt. Teltkens als de slenken weer met silt zijn volgelopen, wordt de volgende stap van de aanleg van het moeras gezet.

Slenken en siltkern barstensvol leven

Ook de slenken zijn onderdeel van het nieuwe natuurgebied. Op de randen van de slenk en tussen het moeras en de slenk blijft geen silt meer liggen. Mosselbanken komen weer terug en helpen het fijne silt

verder uit het water te filteren. Ook de vissen en visetende watervogels profiteren van het koele water in de diepe slenken.

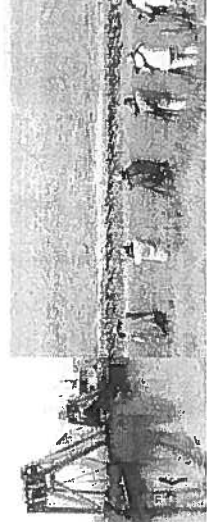
Mer zo'n 3.000 hectare silt is er altijd ruimte voor silt. Het silt bestaat voor 90 procent uit water. Na verloop van tijd dikt het silt in. Boven water gaat het snel, onder water heel langzaam. Als het siltveld tot onder waterniveau is gezakt, kan het worden 'bijgevuld'. Zo'n verse siltlaag doet de natuur goed. De siltvelden kunnen tot wel 10 maal het oorspronkelijke volume worden gevuld, omdat het silt weer even stevig is als de klei waar het ook uit onstond. De Marker Wadden bieden meer dan genoeg ruimte voor al het silt dat in de afgelopen 40 jaar in het Markermeer is opgelopen.

Omvang geeft na het tijd en ruimte

De enorme schaal is een belangrijke voorwaarde voor succes. Niet alleen voor de natuur, waardoor er voor vogels als zeearend en kroesoppealkaan een fantastisch leefgebied ontstaat, maar ook voor de aanpak van het silt. Een te kleine slenk vangt te weinig silt en heeft onvoldoende koel water voor spierveren. Een te klein siltveld moet te snel worden bijgevuld om het ingevangen silt kwijt te kunnen raken. Te weinig silt wegvingen, lost het siltprobleem van het Markermeer niet op. Daarentegen biedt een grote schaal de mogelijkheid om natuurlijke processen tijd en ruimte te geven.

Hard van buiten, zacht van binnen

Om zichtbaar te kunnen maken welke herenikis Marker Wadden voor de natuur kan hebben, is als eerste stap een omvang van

minimaal 10 procent van het eindbeeld nodig. De businesscase die Natuurmonumenten aan het Droomfonds voorlegt, bestaat daarom uit 1.000 hectare: circa 500 hectare land (rif, strand, en slikken) en 500 hectare water (slenk, lagune en ondiep water).

Bij de heersende windrichting uit het zuidwesten liggen de Marker Wadden aan lager wal. Zonder afdoende maatregelen staan het zand en silt weg. Daarom krijgt de buitenkant van het moeras een 'harde' rand in de vorm van een rif. Achter dit rif liggen een lagune en een strand van 100 meter breed.

De hele binnenkant wordt 'zacht' uitgevoerd. Dit heeft het risico van afslag als de weersomstandigheden op het verkeerde moment ongunstig zijn. Geheel in stijl kiest Natuurmonumenten voor een permanente 'werk in uitvoering': we gaan geen schade vermijden door civieltechnische constructies, maar het herstellen als het optreedt. Dat is veel goedkoper. Daarom gaat Natuurmonumenten een andere samenwerking aan met een baggeraar dan gngbaar is.

Al doende leren en bijsturen

Omdat we beginnen met het maken van het rif, beginnen de Marker Wadden als een eiland en niet als landaanwinning vanaf de Houtribdijk. In de luwte van het rif wordt strand opgespooid, voor een deel met fijn zand dat lokaal te winnen is en voor een deel met grof zand van elders. Zodra de eerste ringkade is gemaakt, begint het opvullen met grond die uit de slenken komt. De gedachte is om elk jaar een nieuw compartiment te maken en te vullen. Na twee jaar is de slenk op diepte en kan het wegzuigen van het toestromende silt beginnen.

Berekeningen wijzen uit dat in de eerste fase van de aanleg van de Marker Wadden ongeveer dertig miljoen kubieke meter geborgen zal worden. Dat is ongeveer twintig procent van de totale hoeveelheid silt die op de bodem van het Markermeer ligt. Met een dergelijke snelheid is de siltproblematiek in circa tien jaar opgelost.

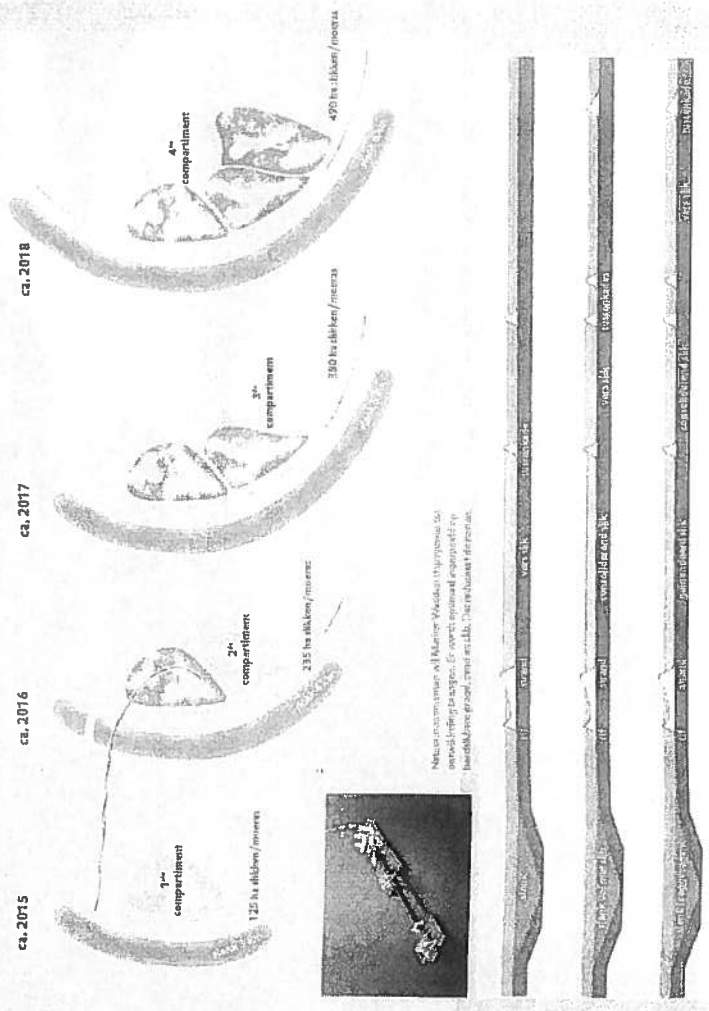
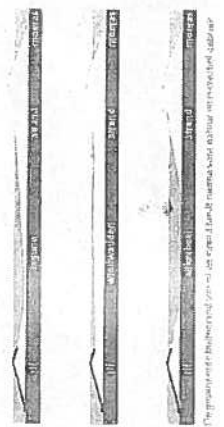
Een belangrijk voordeel van de stap-voor-stap-aanpak is dat al doende wordt geleerd en bijgestuurd. 'Bouwen met natuur' is het uitgangspunt. Daarbij willen ook optimaal gebruikmaken van wetlands in proeven die Rijkswaterstaat doet voor de ontwikkeling van wetlands in het Markermeer. Een van de testlocaties ligt in het werkgebied van de Marker Wadden.

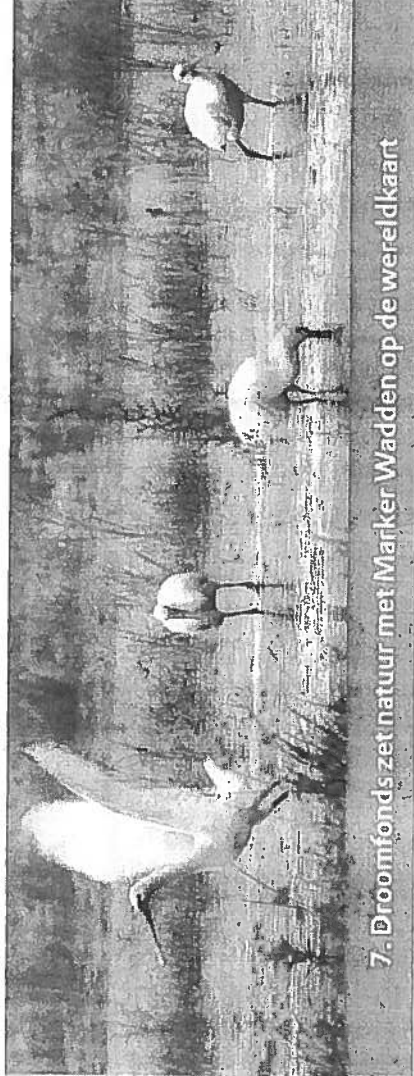
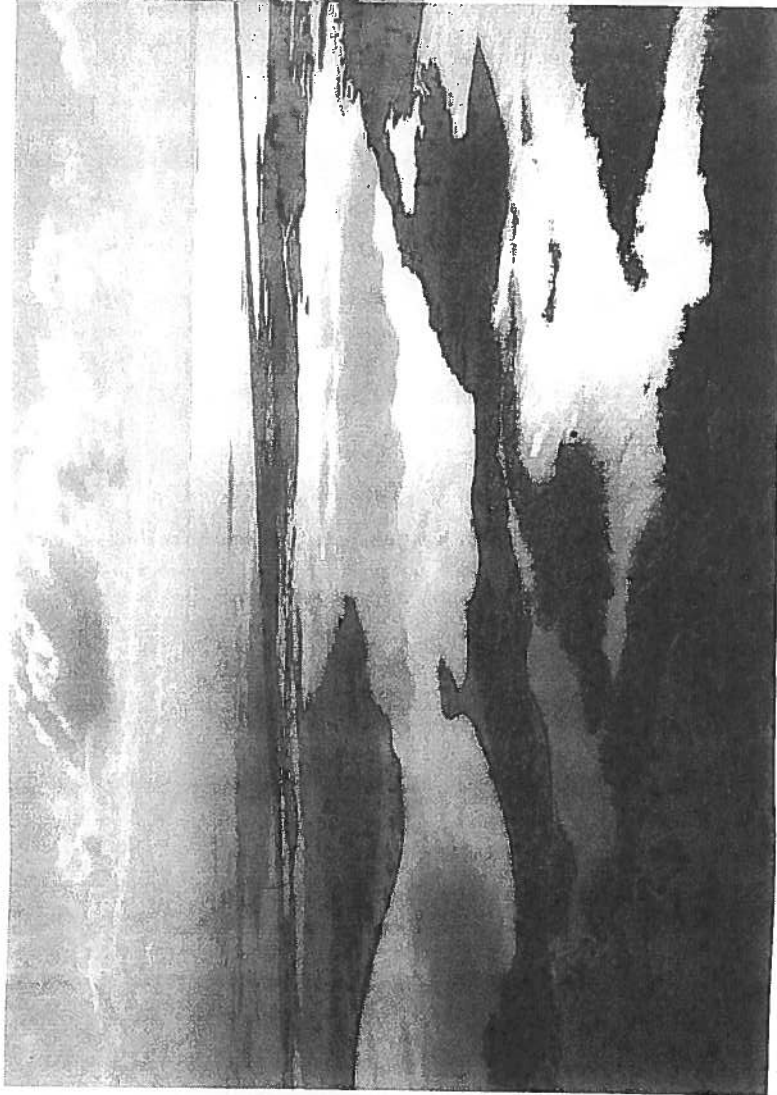
Door deze proef en het plan voor de Marker Wadden goed op elkaar af te stemmen kan het publiek al op heel korte termijn het project in uitvoering zien. Om kosten te drukken zullen we ook zand en klei betrekken van buiten het projectgebied, vanzelfsprekend mits ze niet verontreinigd zijn. Daarbij kan worden gedacht aan de kleilige boventiag van putten waaruit zand wordt gewonnen voor bijvoorbeeld bouwprojecten in Almere. Ook vanuit Ruimte voor de Rivier en andere grote bouwprojecten wordt gezocht naar locaties waar grote hoeveelheden schone grond gestort kunnen worden. Een bijkomend voordeel van extern bouw materiaal is dat het vaak steviger is en kan worden gebruikt om de hoofdstructuur te verstevigen.

Prestatie van formaat

Tien procent van de totale droom lijkt een beschiedden ambitie, maar dat is het niet. In vijf jaar tijd een natuurgebied verwezenlijken ter grootte van de binnenstad van Amsterdam is een prestatie van formaat. Om nog maar niet te spreken van de hoeveelheid silt die van de bodem wordt verwijderd: twaalfduizend Olympische zwembaden in slechts twee jaar!

Overheden, bouwers en natuurbeheerders zullen het beste uit elkaar naar boven moeten halen om de droom van de Marker Wadden uit te laten komen. Overheden moeten de planologische kaders regelen. Bouwers moeten de ruimte krijgen én nemen om tempo te maken. Natuurmonumenten wil de leiding nemen bij de planvorming en uitvoering. Dat kan alleen als zij een duidelijke positie als eigenaar of erfpachter van de locatie krijgt.

7. Droomfonds zet natuur met Marker Wadden op de wereldkaart

Het is de droom van Natuurmonumenten om juist in het Markermeer de achteruitgang van de natuur een halt toe te roepen en om te buigen naar een spectaculair herstel. De Marker Wadden zijn door de omvang en wijze van realiseren niet te vergelijken met andere natuurprojecten in Europa. De omvang van 700 vierkante kilometer betekent een schaal sprong voor de natuur, die internationaal van betekenis en spraakmakend is. Het verandert de kaart van Nederland en zet het belang van de Nederlandse natuur opnieuw op de kaart. Wanneer deze droom werkelijkheid wordt, krijgt dit zeker navolging op andere plaatsen in de wereld.

In de ruim honderd jaren dat Natuurmonumenten bestaat, is het gelukt om veel natuur voor Nederland te behouden. De afgelopen jaar 25 jaar heeft de Nationale Postcode Loterij daar ruim aan bijgedragen

en meegewerkt. Deze samenwerking kan het grote verschil gaan betekenen voor het Markermeer. Door juist nu een flinke stap voorwaarts te zetten en te beginnen met de realisatie wordt het perspectief voor het hele gebied gekaaid. Overheden worden meegetrokken. Natuurmonumenten wil samen met de Nationale Postcode Loterij het verschil maken door woorden om te zetten in daden. Van discussie en studie naar daadwerkelijke realisatie en uitvoering.

Onze droom is ambitieus. Dat beseffen we. We hebben de durf en de drive om binnen vijf jaren de natuur van het Markermeer te redden, een oplossing te vinden voor het slibprobleem en beleving te bieden voor de watersporter en recreant. En bovenal: om een weergaloos en groeiend vogelparadijs te ontwikkelen.

Natuurmonumenten
Noorderinde 60
Postbus 9955
1249 ZS 's-Graveland
T (035) 655 99 11
F (035) 655 97 75
www.natuurmonumenten.nl

Doe mee met Natuurmonumenten

Natuurmonumenten komt op voor natuur in Nederland. Met hart en ziel en al meer dan honderd jaar. Dat is en blijft hard nodig. Voor een leefbare toekomst van mens en natuur. Uw steun is daarbij hard nodig.

Provincie Flevoland
Werkmaatschappij Markermeer IJmeer
De heer L
Postbus 55
8200 AB LELYSTAD

Datum 10 april 2012

Behandeld door

Doorkiesnummer --

Geachte heer L

Natuurmonumenten heeft kennisgenomen van uw opdracht voor een open marktuitvraag voor de natuurontwikkelingsplannen zoals beoogd in de RRAAM - ambitie. Het is toe te juichen dat de Tweede Kamer de creativiteit van de private sector optimaal wil benutten bij de besluitvorming naar de ontwerp - Rijksstructuurvisie eind 2012. De vraag die voorligt is of er een robuust en toekomstbestendig ecologisch systeem ontwikkeld kan worden met minder (overheids)middelen dan het Publieke Referentie Alternatief.

Natuurmonumenten heeft met haar initiatief "Marker Wadden" een concept ontwikkeld dat past bij deze open marktuitvraag: een integrale aanpak van de problemen in het Markermeer door grootschalige natuurontwikkeling in het Noordoostelijk deel, met zicht op reële kostenreducties door het benutten van slib als bouwstof. Deze innovatieve oplossing is geld waard. Zo heeft het leren bouwen met slib een exportwaarde voor het Nederlandse bedrijfsleven. Daarnaast heeft de Nationale Postcodeloterij het initiatief van Natuurmonumenten beloond met een grote bijdrage van vijftien miljoen euro uit het Droomfonds. Een voortvarende aanpak van de Marker Wadden biedt daarmee de mogelijkheid om op korte termijn en met een aanzienlijke private cofinanciering een grote stap te zetten in de richting van het toekomstbestendig ecologisch systeem.

De Werkmaatschappij Markermeer IJmeer heeft gevraagd of Natuurmonumenten voornemens is om aan de marktuitvraag mee te doen. Dat doen we niet. Natuurmonumenten heeft met de Marker Wadden al een idee ingebracht. Omdat wij ons richten op de realisatie van dit idee willen we de regie houden op het proces en ons niet afhankelijk maken van een aanbestedings traject. Daar komt bij dat Natuurmonumenten geen marktpartij is, al jarenlang participeert in TMIJ en het TBES op hoofdlijnen onderschrijft. Wel willen wij graag ook in de komende periode nauw met u samenwerken om onze gemeenschappelijke doelen te bereiken.

Wij werken ons concept in de komende maanden verder uit en zoeken daarbij de synergie met het RRAAM-proces. Dat betekent dat wij deze uitwerking graag met u delen en waar

mogelijk samen willen vormgeven. Op deze wijze wil Natuurmonumenten ook een bijdrage leveren aan het verder benutten van de creativiteit van de private sector.

In deze brief licht ik u graag toe hoe het concept van de Marker Wadden past binnen de marktuitleiding.

Onze visie op het ecologisch functioneren van het Markermeer (lange termijn)

Natuurmonumenten voegt met Marker Wadden de volgende accenten toe aan het Publieke Referentie Alternatief:

- meer aandacht voor het verwijderen van de slibdeken en daarmee weer productief krijgen van visgronden en mosselbanken en zo in zetten op verbeterde voedselomstandigheden van de vis- en mosseletende watervogels;
- ecologische herstelmaatregelen waterplantenvegetaties en land-waterovergangen concentreren in plaats van verspreiden en wel langs oostelijke deel Markermeer (tussen Lelystad en Enkhuizen);
- een kosten effectieve wijze van uitvoering waarmee het probleem slib wordt omgezet in een waardevolle bouwsteen voor een wetland van formaat.

Vijfde ecologische vereiste

Natuurmonumenten onderschrijft de vier ecologische vereisten die aan de basis liggen van het Publieke Referentie Alternatief:

1. heldere randen langs de kust;
2. een gradiënt in slib van helder naar troebel water;
3. land-waterzones van formaat;
4. versterken van de ecologische relaties.

Als vijfde vereiste voegen we 'rijke waterbodems' toe. Het belang van het Markermeer voor vogels hangt sterk samen met de benthische voedselketen. Een herstel hiervan is met de eerste vier vereisten alleen voor een beperkt oppervlak te verwachten. Rijke visgronden en uitgestrekte mosselbanken zorgen voor het broodnodige voedsel voor de watervogels. Hoewel letterlijk aan het oog onttrokken, is het een belangrijke basis voor de soorten die het gebied kwalificeren voor Natura 2000.

In onze visie zijn deze vijf vereisten aan te pakken door middel van twee sporen. Beide sporen zijn in de aanpak van Marker Wadden verenigd:

1. beheersbaar maken slibproblematiek (vereisten 1, 2 en 5)
2. (kosten-effectief) ontwikkelen van wetlands a la Marker Wadden (vereisten 3 en 4)

beheersbaar maken slibproblematiek

Wij zien grote winst in het verwijderen van de verstikkende *slibdeken*. Over ca. ¾ van het meer ligt een enkele decimeters dikke laag als een soort yoghurt. Driehoeksmosselbanken zijn ondergesneeuwd, zelfs muggenlarven krijgen er geen vaste voet aan de grond in de

zachte bagger. Dat vraagt een strategie van '(slib)kraan dichtdraaien en dweilen' oftewel: erosie beperken en gesedimenteerd materiaal verwijderen. Het gaat om het vinden van de ideale balans, gebruikmakend van de wet van de verminderde meeropbrengst: de belangrijkste erosiegebieden beschermen en de gemakkelijkst te verwijderen slibdeken actief verwijderen. Over waar en hoe hebben we ideeën die de moeite waard zijn om op praktischschaal uitgetoet te worden.

Door het gedrag van het slib ('yoghurt') leidt een halvering van de hoeveelheid slib al tot grote gebieden waar de slibdeken verdwijnt en driehoeksmossels en ander bodemleven weer volop kansen krijgen. Immers het slib zakt naar de diepste delen in de hoek bij Lelystad en het wat ondiepere midden van het Markermeer komt onder de deken vandaan.

Ontwikkelen van wetlands a la Marker Wadden

Een grootschalig wetland a la Marker Wadden biedt land-waterzones van formaat en versterkt de ecologische relaties tussen de andere wetlands in het IJsselmeergebied.

In de visie van Natuurmonumenten heeft het de voorkeur de landwaterzones en de ondergedoken waterplantenvegetaties zoveel als mogelijk te groeperen en te positioneren in het deel van het Markermeer dat zeer extensief wordt gebruikt door de waterrecreatie: het oostelijke deel van het Markermeer. Dan kan de natuur optimaal profiteren en zit het andere belangen het minste in de weg. Dat is ook de achterliggende gedachte van de droom van de Marker Wadden.

De Marker Wadden liggen centraal in het IJsselmeergebied. Op het internationale schaalniveau heeft het versterken van de *ecologische relaties* betrekking op het creëren van meer samenhang tussen de natte natuurgebieden van het gehele IJsselmeergebied. Essentieel is het samenspel met de Oostvaardersplassen, IJsselmonding en de Friese IJsselmeerkust. Alle zijn grootschalige wetlands van vele duizenden hectares met verschillende karakters.

Experiment

Het leren op praktijkschaal heeft betrekking op het bouwen van het eerste wetland en op het beheersen van de slibproblematiek.

Bouwen wetland

Het bouwen met slib gaat kennis genereren die internationaal vermarkt kan worden. De Marker Wadden leveren een internationale showcase op over hoe Nederland bouwt in het water, in de traditie van bijvoorbeeld de Deltawerken. Gezien de economische omstandigheden is het zaak zo snel mogelijk aan de slag te gaan. Het bouwen gaat stapsgewijs: elke stap genereert kennis om de volgende stap nog beter uit te voeren. Een snelle aanpak is mogelijk omdat het starten van Marker Wadden niet afhankelijk is van grondstromen vanuit de woningmarkt.

Beheersen slibproblematiek

De komende tien jaar moet antwoord geven op de vraag wat de optimale balans is in het verminderen van de slibaanvoer (erosie Noord-Hollandse kust) en het verwijderen van de slibdeken. Het eerste wordt onderzocht bij de Hoornse Hop. Door het baggeren van slenken

en het opzuigen van slib ten behoeve van het wetland wordt geleerd hoe snel en tegen welke kosten de mobiele sliblaag van de meerbodem te verwijderen is.

Kostenreductie

De aanpak van Marker Wadden levert besparingen op en extra inkomsten.

Hoe om te gaan met de grondstromen is bepalend voor de kosten die met TBES zijn gemoeid. Met betrekking tot de combinatie met zandwinning heeft u al veel uitgewerkt. Marker Wadden voegt daar de innovatieve aanpak van het slib aan toe. Ook dat bespaart kosten.

Maar Marker Wadden voegt nog een element toe namelijk die van Natuurmonumenten als private speler. De honorering van de Marker Wadden door de Nationale Postcodeloterij met een bedrag van 15 miljoen euro bewijst dat Natuurmonumenten andere inkomsten kan genereren dan de overheden. Een onderdeel van de financieringsstrategie zou moeten zijn hoe de samenwerking op dit terrein tussen overheden en Natuurmonumenten kan worden geoptimaliseerd. Een aanpak die als voorbeeld kan uitgroeien voor vergelijkbare opgaven.

Relatie met marktvraag

In uw aanbestedingsdocument geeft u aan de resultaten of waardevolle elementen van de plannen van de opdrachtnemers te gebruiken voor de Rijksstructuurvisie. Die plannen worden juli 2012 aan u opgeleverd. Ook Natuurmonumenten heeft op hetzelfde moment haar plannen nader uitgewerkt en onderbouwd. Van wezenlijk belang is dat Marker Wadden opgenomen wordt in de Rijksstructuurvisie RRAAM.

Natuurmonumenten is graag bereid om in dialoog met de Werkmaatschappij Markermeer IJmeer en anderen de Marker Wadden nader uit te werken om maximale synergie te bereiken. Graag ga ik daarover met u in gesprek.

Met vriendelijke groet,

Natuurmonumenten
Directeur Natuurbeheer

Aanwezigen: Gedeputeerde Anne Bliet, Regio ambassadeur L&I), Programmadirecteur
RRAAM (lenM), (vervanger gedeputeerde Joke Geldhof), Directeur WMIJ
, (verslag)

Er zijn voor de marktvraag 10 offertes binnen gekomen van in totaal 35 partijen. Er is dankzij het aanbestedingsprotocol sprake geweest van een zorgvuldig proces, waarbij tot consensus over de uitkomst gekomen is.

In dit overleg zijn 4 beslispunten aan de orde:

- a. Bekrachtiging van de nummers 1 en 2 (Witteveen+Bos en Grontmij), conform de uitkomsten van de beoordeling. Deze partijen verkrijgen de hoofdopdracht tot uitwerking van hun voorstel.
- b. Instemming met het voorstel om de hoofdopdracht voorts te verstrekken aan TAUW, nummer 3 op de lijst. De externe commissie en WMIJ adviseren om dat te doen, omdat dit een wezenlijk andere benadering bevat (namelijk een onderzoek naar de mogelijkheden om het natuurlijke proces te versnellen met kunstmatige waterplanten).
- c. Besluit over het eventueel verstrekken van de hoofdopdracht aan een 4^e partij. De externe beoordelingscommissie adviseert om dat te doen aan Movares, omdat dit voorstel een goede visie bevat. Het voorstel vertoont echter een sterke gelijkenis met dat van Grontmij en Witteveen+Bos en lijkt zich daarmee formeel gezien niet overtuigend te kwalificeren. Het is de vraag of dat de extra budgettaire last van € 50.000 rechtvaardigt.
- d. Instemming met het voorstel om geen opdracht tot meerwerk te verstrekken met betrekking tot kostendragende planelementen.

Enkele opmerkingen vooraf samengevat.

Het eindbeeld van een TBES blijft niet bij alle partijen in beeld. De vraag van de kamer was om te komen met alternatieven voor het huidige TBES. Het Optimalisatie rapport staat, gekeken wordt welke alternatieven mogelijk zijn en wat voor kostenbesparingen het oplevert. In tegenstelling tot bij de WAA zullen de varianten dus niet in de plaats komen van het TBES, maar onderdelen anders invullen of verschillend uitwerken.

In het vervolgtraject van de WMIJ zal ook een juridische toets plaatsvinden op de voorstellen van de markt. Bij de uiteindelijke afweging tussen verschillende alternatieven is het nodig om goede argumenten te hebben. Tijdens het traject moet in de gaten gehouden worden dat er voldoende informatie beschikbaar is om afwegingen en keuzes te maken.

De uitwerking van de voorgestelde offertes zal effect hebben op de politiek-bestuurlijke discussie over de plek en maatregelen voor invulling van land-water zones. Daarom zal ook voor communicatie er voldoende informatie moeten zijn en zorgvuldig over de framing in WMIJ zijn nagedacht, voordat de inhoud naar buiten gaat.

De provincie Flevoland verzorgt de administratieve opdrachtverlening aan de partijen.

Er volgt een openbare mededeling (persbericht, nieuwsflits, website) door de WMIJ en er wordt mededeling gedaan in de Stuurgroep RRAAM.

De Kamer wordt geïnformeerd via de reguliere voortgangsrapportage Groot Project RRAAM. De volgende hiervan is gepland in september. Als er tussendoor een AO wordt aangevraagd of kamervragen worden gesteld, dan moet eerder informatie worden aangeleverd.

Beslispunten

A: unaniem overgenomen. Er zit echter overlap in de twee voorstellen. In de gesprekken die volgen moet geprobeerd worden verschillende accenten te zetten, zodat de breedte van de oplossingen naar voren komt. Ook de relatie met de 15 miljoen van het Droomfonds moet niet verloren gaan.

Er zitten haakjes in de verschillende offertes om de accenten aan op te hangen. Het specialiseren/differentiëren is nodig vanuit politiek/bestuurlijk verwachting. De directeur van de WMIJ heeft mandaat om dit binnen de offertes en het aan tafel besprokene te organiseren.

B: conform besloten. Het derde voorstel voegt voldoende toe en licht heel dicht bij de andere twee offertes in punten. In relatie tot A en B: Tauw wordt in eerste instantie gevraagd de optie voor verplaatsing moeras naar NoordWentten (Enkhuizerzand) uit te werken, Grontmij om een kleiner moeras uit te werken, maar wel aan zuidoostkant Houtribdijk.

C: Er wordt besloten om niet eer 4de partij te gunnen. Movares geeft geen wezenlijk andere invulling dan nummers 1 en 2.

D: Er is consensus om geen opdracht te verlenen voor het uitwerken van de kostendragende elementen. Constatie is dat er geen substantieel nieuwe ideeën worden ingebracht die uitwerking verdienen. Hieruit wordt geconstateerd dat kennelijk in het voortraject de veelbelovende kostendragende elementen reeds voldoende in beeld en uitgewerkt zijn.

Het niet gunnen van de uitwerking van kostendragende elementen zorgt voor vrijkomend budget. Dit wordt achter de hand gehouden voor het verkrijgen van aanvullende of onderbouwende informatie lopende het traject en mogelijk extra communicatie.

Het traject Marker Wadden loopt naast de marktuitvraag en wordt niet opgelegd aan een van de marktpartijen. Het zal echter wel in de rapportage van de WMIJ aan de Stuurgroep aan de orde moeten komen. Hierin moet dan ook duidelijk worden in hoeverre Marker Wadden zich verhoudt tot een volledig TBES.

Werkmaatschappij
Markermeer - IJmeer
Natuurlijk ontwikkelen

Natuurmonumenten
De heer
Postbus 9955
1243 ZS 'S-GRAVELAND

Postbus 55
8200 AB Lelystad

Telefoon
(0320)-265265

Fax
(0320)-265260

E-mail
provincie@Flevoland.nl

Website
www.flevoland.nl

Verzenddatum Bijlagen Uw kenmerk

Onderwerp **10 MEI 2012**
Marktuitlevraag Ecologie RRAAM

Ons kenmerk
1322322

Geachte

Op 10 april jl. heeft u mij een brief gestuurd met toelichting op uw initiatief 'Marker Wadden'. Ik wil u in de eerste plaats hartelijk danken voor uw inhoudelijke brief, waaruit de grote betrokkenheid van Natuurmonumenten met dit gebied en de problematiek aldaar wederom blijkt. Het programma RRAAM richt zich in deze fase op het verkrijgen van inbreng voor de concept-Rijksstructuurvisie RRAAM. De Marktuitlevraag Ecologie die wij thans in dit kader organiseren, heeft als doel om visies uit de markt te verkrijgen op de realisatie van een Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES), met zicht op een verdere verlaging van de kosten. Uiteindelijk zal op basis van alle naar voren gebrachte ideeën - zowel de gepresenteerde oplossingen uit de marktuitlevraag als andere ideeën -, een totaalbeeld worden opgemaakt voor inbreng in de concept-Rijksstructuurvisie RRAAM, onder de coördinerende verantwoordelijkheid van het ministerie van Infrastructuur en Milieu.

U heeft aangegeven niet te zullen deelnemen aan de Marktuitlevraag Ecologie RRAAM. Wel biedt u aan uw initiatief in synergie met het RRAAM-proces te willen uitwerken en met ons te willen delen. Zoals hierboven geschetst, zullen alle gepresenteerde oplossingen een rol spelen in de besluitvorming van de concept-Rijksstructuurvisie.

Overigens heb ik tijdens een recente Bestuurlijke Informatiebijeenkomst RRAAM, in aanwezigheid van de direct betrokken bestuurders, uitvoerig stilgestaan bij uw voorstel Marker Wadden, de financiële ondersteuning door de Nationale Postcodeloterij, en de perspectieven die dat mogelijk biedt voor de totstandkoming van het TBES. Daarvan werd met grote belangstelling kennis genomen.

Wij stellen de inbreng van Natuurmonumenten, die daarnaast ook plaats heeft via het Samenwerkingsverband TMIJ, zeer op prijs. Graag ga ik in op uw uitnodiging om persoonlijk met u in gesprek te gaan over Marker Wadden, in aansluiting op het regelmatige overleg dat wij voeren met

Ik zal graag op korte termijn het initiatief nemen tot het maken van een afspraak, waarbij ik ook de heer _____, programmadirecteur RRAAM zal betrekken. In dat overleg kunnen wij de verdere mogelijkheden tot afstemming tussen Marker Wadden en RRAAM doornemen.

Bladnummer

2

Ons kenmerk:

1322322

Met vriendelijke groet,

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'M. de Vries', written over the closing text.

Directeur
Werkmaatschappij Markermeer-IJmeer

Cc:

Stuurgroep
Rijksregiegroep RRAAM

Contactpersoon +
organisatie

- WMIJ

Datum

30 augustus 2012

memo

Oplegmemo Resultaten marktuitvraag ecologie en advies WMIJ

Inleiding

De Werkmaatschappij Markermeer-IJmeer heeft het afgelopen half jaar een marktuitvraag uitgevoerd en 13 juli de resultaten ontvangen. Vervolgens heeft de WMIJ de marktresultaten beoordeeld.

Doel

Het doel van de bespreking in rijksregiegroep en vervolgens stuurgroep is:

- Informeren over de resultaten van de marktuitvraag en de beoordeling hiervan.
- Bespreken van de drie geschetste keuze-richtingen.

Bespreekpunt:

Wat vindt u van de drie oplossingsrichtingen, geformuleerd naar aanleiding van de marktuitvraag ecologie?

Ter kennisgeving:

- Bijlage 8a – Rapport consortium Grontmij en De Vries en Van de Wiel
- Bijlage 8b – Rapport consortium Kransmeer
- Bijlage 8c – Rapport consortium Witteveen + Bos
- Bijlage 8d – Rapport Natuurmonumenten

Toelichting

Zie bijlage 2b.

De bijgevoegde versie is op enkele punten verbeterd (oa een aantal bedragen is aangescherpt). De resultaten van de audits zijn nog niet definitief.

Vervolg

Op basis van de bespreking in de rijksregiegroep en stuurgroep vindt nadere uitwerking plaats van de besluitopties voor natuur. Besluitvorming vindt later dit jaar plaats in RRAAM-verband, in samenhang met de andere pijlers.

Resultaten Marktvraag Ecologie RRAAM

Advies Werkmaatschappij Markermeer IJmeer

Notitie d.d. 12 september 2012

Aan: Stuurgroep RRAAM

Via: Rijksregiegroep en Regionaal Afstemmingsoverleg RRAAM

Van: WMIJ

Samenvatting

Eind 2011 heeft de Werkmaatschappij Markermeer IJmeer (WMIJ) het optimalisatie rapport 'Naar een Toekomstbestendig Ecologisch Systeem' (TBES) gepresenteerd. In december 2011 heeft de Tweede Kamer verzocht om naast dit optimalisatie rapport een open marktvraag te doen voor de natuurontwikkelingsplannen binnen RRAAM. Deze nota geeft een overzicht van de resultaten van de Marktvraag en plaatst deze in perspectief voor de Rijksstructuurvisie RRAAM.

- De Marktvraag Ecologie RRAAM heeft een creatieve inbreng van marktpartijen opgeleverd en een innovatief voorstel van de Vereniging Natuurmonumenten (Marker Wadden). Dit biedt perspectief op verdere kostenreducties dankzij nieuwe technieken of andere uitgangspunten.
- Twee van de drie marktvoorstellen (Witteveen+Bos en Grontmij, De Vries & Van de Wiel) kiezen primair voor de actuele Natura 2000-doelstellingen in plaats van het creëren van een veerkrachtig gevarieerd ecologisch systeem (TBES). Het accent ligt daar op luwtemaatregelen aan de Noord-Hollandse kust. Consortium Kransmeer en Natuurmonumenten zetten het TBES centraal. Beiden bepleiten innovatieve aanlegmethodes. Natuurmonumenten legt het accent op land-waterzones.
- Tegen deze achtergrond tekenen zich voor het onderdeel ecologie drie oplossingsrichtingen af met gereduceerde kosten ten opzichte van het PRA¹. Dit zijn:

1. Innovatief TBES (combinatie van PRA, marktpartijen en Marker Wadden)

- behoud van het integrale eindbeeld voor TBES, met technische innovaties uit de marktvoorstellen en Marker Wadden.
- prioriteit bij de volle breedte van het pakket.
- de kosten bedragen op middellange termijn ca € 180 tot 280 miljoen en op lange termijn maximaal ca € 420 tot 880 miljoen (waarvan € 15 mln private inbreng Marker Wadden).
- Aanpak op korte termijn na 1^e fase: begin aanleg moeras, vervolg op luwtemaatregelen, en start aanleg *stepping stones*.

Voordelen variant 1:

- ecologisch het meest compleet
- passend binnen huidig maatschappelijk draagvlak
- innovatief
- maatregelen verdeeld over het gehele gebied
- juridisch risico beperkt, buffer voor ruimtelijke ontwikkelingen groot

Nadelen:

- kostbaar

¹ Zie kaartbeelden van de varianten en een samenvattende overzichtstabel in bijlage 1

2. Luwtemaatregelen Noord-Holland

- loslaten van de brede systeembenadering en volle inzet op Luwtemaatregelen aan Noord-Hollandse kant.
- prioriteit op de urgente Natura 2000-doelstellingen.
- grootschalig moeras komt eventueel later aan de orde, indien noodzakelijk.
- de kosten bedragen op middellange termijn € 150 tot 170 miljoen en op lange termijn maximaal ca. € 290 tot 590 miljoen, exclusief moerasaanleg.
- deze variant wijkt af van de huidige Kansrijke Oplossingsrichtingen. Naar verwachting is aanvullend onderzoek nodig en moet worden bekeken of de juridische strategie voor RRAAM nog houdbaar is.
- Aanpak op korte termijn na 1^e fase: vervolg met stevige luwtemaatregelen aan NH-zijde.

Voordelen variant 2:

- uiteindelijk goedkoper dan PRA (tenzij moerasaanleg toch nog nodig blijkt te zijn)
- legt prioriteit bij de urgentste N2000 knelpunten
- toepassing van bewezen technieken

Nadelen:

- maatregelen eenzijdig aan Noord-Hollandse kust
- recreatieve kansen van grootschalig moeras worden niet benut
- geen maatschappelijk draagvlak
- juridisch risico groter, buffer voor ruimtelijke ontwikkelingen onzeker
- vertraging vanwege aanvullend onderzoek.

3. Behoedzaam Marker Wadden

- keuze voor de aanpak van Natuurmonumenten
- terughoudendheid aan de Noord-Hollandse kust en slibbeheersing aan de bron (in het diepe gedeelte)
- gefaseerde aanleg van circa 1000 hectare grootschalig moeras.
- de kosten bedragen op middellange termijn circa € 110 tot 170 miljoen (waarvan € 15 mln private inbreng Marker Wadden) en op lange termijn maximaal € 350 tot 520 mln², afhankelijk van de mate waarin de innovatieve aanlegmethodes tot ontwikkeling komen.
- Aanpak op korte termijn na 1^e fase: begin aanleg moeras, geen verdere luwtemaatregelen.

Voordelen variant 3:

- ecologische systeemsprong
- groot lokaal draagvlak door Noord-Hollandse kust te ontzien
- innovatief, mogelijk goedkoop indien technisch haalbaar
- recreatief zeer interessant
- benutting van privaat geld en privaat initiatief
- goedkoopste oplossing als innovaties haalbaar zijn

Nadelen:

- maatregelen eenzijdig bij Houtribdijk (Flevoland-zijde)
- onzekerheid over technische haalbaarheid aanlegtechniek
- aanpak slibprobleem moet zich bewijzen.

² Kosten middellange termijn Behoedzaam Marker Wadden: de raming van Natuurmonumenten voor 1500 ha moeras (110 mln, waarvan reeds 15 mln privaat beschikbaar) tot kosten 1500 ha moeras volgens PRA (170 mln). Lange termijn kosten maximaal: geëxtrapoleerd bedrag Marker Wadden van €350 mln, tot PRA bedrag van € 518 mln voor 4500 ha moeras (waarvan 15 mln reeds privaat beschikbaar).

1. Doel van deze nota

Deze nota geeft een overzicht en beoordeling van de resultaten van de Markttuitvraag Ecologie en Marker Wadden³ en plaatst deze in perspectief voor de Rijksstructuurvisie RRAAM. De aanpak van de Markttuitvraag is beschreven in bijlage 2. Deze nota sluit af met een drietal mogelijke richtingen voor bespreking en vervolgens bestuurlijke besluitvorming, die ecologisch kansrijk zijn en een reductie van de kosten inhouden.

2. Aanleiding tot de Markttuitvraag Ecologie

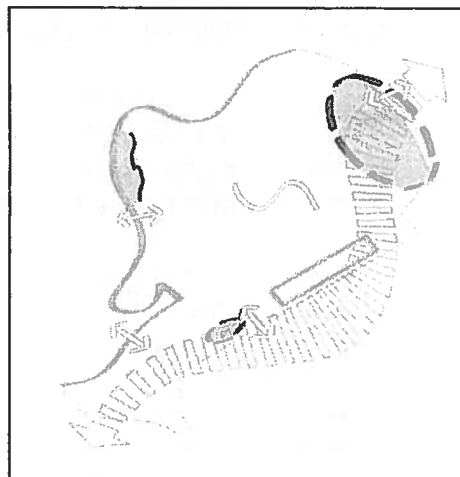
In november 2011 heeft de Werkmaatschappij Markermeer IJmeer (WMIJ) het optimalisatie rapport 'Naar een Toekomstbestendig Ecologisch Systeem' (TBES) gepresenteerd. In het Algemeen Overleg RRAAM d.d. 21 december 2011 heeft de Tweede Kamer verzocht om naast dit optimalisatie rapport een open markttuitvraag te doen voor de natuurontwikkelingsplannen binnen RRAAM. De WMIJ heeft deze markttuitvraag de afgelopen maanden uitgevoerd.

3. Hoofdpijnen van het referentiealternatief

Het Optimalisatie rapport van de WMIJ is het Publiek Referentie Alternatief (PRA), waartegen de voorstellen van de marktpartijen zijn afgewogen. Het PRA bevat de optimalisatie van een plan van de regio om de natuurkwaliteit van het Markermeer-IJmeer te herstellen en de ecologische veerkracht te creëren die nodig is om ruimtelijke, demografische en ecologische ontwikkelingen aan te kunnen. De natuurmaatregelen omvatten:

- de aanleg van een grootschalig moeras van 4500 ha bij de Houtribdijk
- de aanleg van 12 km luwtemaatregelen bij de kust van Noord-Holland
- de aanleg van 300 ha Vooroever Lepelaarplassen bij Flevoland

De kosten voor het *indicatieve maximum eindbeeld* van deze ecologische ambitie zijn geraamd op € 631 miljoen (prijspeil 2011, inclusief BTW). Dat is ruim 40% goedkoper dan de oorspronkelijke raming voor het TBES. Gecorrigeerd met toeslagen en onvoorziene kosten kan dit oplopen tot € 880 mln.⁴

Naast dit 'indicatieve eindbeeld' heeft de WMIJ een pakket minimummaatregelen geformuleerd die vanuit ecologische overwegingen ten minste nodig zijn om een daadwerkelijk systeemeffect te sorteren, de zogenoemde *2^e fase TBES*. De kosten van dit minimumpakket bedragen € 200 mln (met opslagen en onvoorzien: € 280 miljoen). De maatregelen van dit pakket betreffen:

- de aanleg van een grootschalig moeras, tot een initieel oppervlak van circa 1500 hectare
- de aanleg van 10 km luwtemaatregelen
- de aanleg van Vooroever Lepelaarplassen, tot circa 100 hectare vooroever.

³ 'Marker Wadden' is de naam van het plan dat de Vereniging Natuurmonumenten heeft opgesteld om de ecologische kwaliteit van Markermeer en IJmeer te verbeteren.

⁴ Audit Optimalisatie rapport WMIJ, Royal Haskoning, 2012

Dit minimumpakket in het PRA beoogt een substantiële bijdrage te leveren aan het bereiken van de vier ecologische vereisten⁵ van het TBES, en de omslag tot stand te brengen die nodig is om te voldoen aan de Natura 2000 vereisten.

Voorafgaand aan de 2^e fase TBES is in 2009 reeds besloten om de 1^e Fase TBES aan te vangen. Deze 1^e Fase betreft de onderzoeksmaatregelen in het programma Natuurlijker Markermeer-IJmeer, alsmede een start met de luwtemaatregelen aan de Noord-Hollandse zijde omvattende (tenminste) 5 km luwtedammen⁶. Voor deze eerste fase is € 9 mln bijeen gebracht door rijk (€ 6 mln) en provincies Noord-Holland en Flevoland (elk € 1,5 mln).

4. Resultaten Markttuitvraag

De respons op de Markttuitvraag was groot. Er zijn 10 gekwalificeerde inzendingen ontvangen in de aanbestedingsprocedure, waaraan in totaal 35 marktpartijen hebben bijgedragen in verschillende samenwerkingsverbanden. Uit deze inzendingen zijn drie consortia geselecteerd om hun ideeën verder uit te werken. Dit zijn:

- Witteveen+Bos, met onderzoekcentrum B-ware, Radboud Universiteit Nijmegen, Altenburg & Wymenga, HOSPER en Boskalis;
- Consortium Grontmij, De Vries & van de Wiel;
- Consortium Kransmeer, bestaande uit Tauw, Posad, Robusta, Tebezo en LAgrouP.

Medio juli hebben de consortia hun eindrapporten opgeleverd. Deze bieden een breed spectrum aan mogelijkheden met voorstellen voor interessante kostenreducties. Op een aantal punten zijn de marktpartijen eensluidend in hun benadering van de vraagstelling en de analyse:

- alle inzenders benadrukken de onzekerheid van de uitkomsten van de ecologische processen op langere termijn. Alle bepleiten een gefaseerde, stapsgewijze aanpak;
- meerdere marktpartijen adviseren te experimenteren met nieuwe aanlegtechnieken, ofwel voor de luwtestructuren, ofwel voor de (eventuele) aanleg van grootschalige landwaterzones.
- belangrijk aangrijpingspunt voor kostenbesparing betreft de locatie: maatregelen in het ondiepere deel (langs de Noord-Hollandse kust) zijn goedkoper te realiseren dan maatregelen in het diepere gedeelte;
- twee van de drie marktpartijen adviseren om het accent te leggen op de thans bedreigde Natura 2000-soorten, aangezien daar de juridische toetsing (reeds voor de huidige omstandigheden) het meest urgent is;
- twee van de drie marktpartijen bepleiten om de kostbaarste en omvangrijkste maatregel (aanleg van moerasgebied) achterwege te laten of zo lang mogelijk uit te stellen;

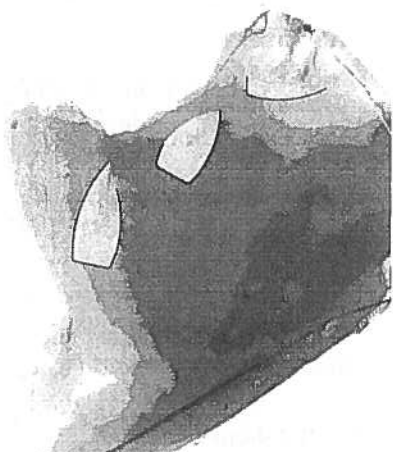
Deze benadering leidt er toe dat alle marktpartijen kansen zien om te besparen op de kosten voor het 'indicatieve maximale eindbeeld' van PRA. Zij achten het zeer wel mogelijk dat met een geringere inspanning en dus met een geringer financieel commitment een Toekomstbestendig Ecologisch Systeem tot stand is te brengen. Daarbinnen leggen zij verschillende accenten en prioriteiten en bepleiten zij verschillende aanlegtechnieken.

⁵ Dit zijn heldere randen langs de kust, een gradiënt in slib van helder naar troebel water, landwaterzones van formaat en versterken ecologische relaties

⁶ In het *Startdocument Luwtemaatregelen Hoornse Hop*, (2011) worden 5 tot 8 km luwtedammen aanbevolen voor de 1^e Fase Luwtemaatregelen. Mede op grond van budgettaire overwegingen is gekozen voor de ondergrens.

A. Witteveen+Bos

Witteveen+Bos legt de nadruk op de ontwikkeling van omvangrijke luwtezones aan de westkant van het Markermeer (langs de Noord-Hollandse kust), in combinatie met verondiepingen. Het consortium

stelt verschillende patronen voor: ofwel luwtestructuren die eenzijdig als een haak vastliggen aan de Noord-Hollandse kust, ofwel luwtestructuren verder van de kust in het open water, maar nog wel in het ondiepere gedeelte (zie afbeelding). In tegenstelling tot het PRA legt W+B het accent volledig op deze grootschalige luwtemaatregelen (ca. 33 km luwtedammen), waar ook land-waterovergangen deel van uitmaken, zonder de (relatief kostbare) investeringen in landwaterovergangen bij de Houtribdijk. Daarnaast introduceert W+B het idee van een buitendijks 'poldermoeras' met een eigen waterpeil, dat ook in het ondiepere deel kan worden aangelegd. Dit poldermoeras-onderdeel staat los van de voorgestelde luwtestructuren en is hier voorzien van een kostenraming. W+B concludeert dat volstaan kan worden met luwtestructuren met een kostenraming van in totaal € 364 mln⁷, in het ongunstigste

geval doorlopend naar € 706 miljoen. Dat is inclusief verondiepingen en aanpassingen voor recreatief medegebruik (zie tabel 1 cumulatief).

Tabel 1: Kosten voorstel Witteveen+Bos (in mln euro, incl. BTW)

Fasering	Maatregel		cumulatief
Fase 1	aanleg eerste luwtestructuur	79	79
Fase 2	verondiepen binnen eerste luwtestructuur	248	327
	maatregelen recreatief medegebruik	37	364
Fase 3	aanleg tweede en derde luwtestructuur	81	445
Fase 4	verondiepen binnen tweede en derde luwtestructuur	261	706
	Totaal	706	

B. Grontmij, DeVries & Van de Wiel

Grontmij, DeVries & Van de Wiel leggen in hun uitwerking een sterk accent op luwtemaatregelen aan de Noord-Hollandse kust. Zij stellen voor luwe zones en ondiepe oeverzones te creëren door de aanleg van zandige luwtestructuren (ca 18 km luwtedammen in haakse vorm, zie figuur) van Hoorn tot Edam en voor de kust van Waterland. Door deze luwtestructuren voldoende lengte mee te geven en te verbinden met de huidige kustlijn, beogen zij synergie met de dijkversterking tot stand te brengen. De luwtestructuren van zand zijn gebaseerd

⁷ Op de kostenramingen van de marktvoorstellen heeft een audit plaatsgevonden, uitgevoerd door bureau Royal Haskoning, die ook de audit op het WMIJ-optimalisatie rapport heeft uitgevoerd. De samenvattende overzichtstabel met de resultaten van de audit is bijgevoegd als bijlage 2.

6. Beoordeling visies marktpartijen en Natuurmonumenten

Voor een gedetailleerde en complete inhoudelijke beoordeling van de voorstellen van de marktpartijen en Natuurmonumenten wordt verwezen naar het integrale toetsingskader (opvraagbaar bij WMIJ). Hierna worden enkele kernpunten in de beoordeling naar voren gehaald.

Algemene indruk

De gepresenteerde inzendingen bieden een spectrum van oplossingen en ideeën, die aansluiten op de soort maatregelen die in het PRA voorgesteld worden, maar met andere accenten, met name in de eerste fases van de aanpak. De accentverschillen in de eerste fases ontstaan onder meer doordat twee consortia het behalen van de Natura 2000-doelen voorop zetten, waar de derde en Natuurmonumenten het creëren van een meer gevarieerd ecologisch systeem als uitgangspunt nemen. Het grootste onderlinge verschil in aanpak is de keuze voor:

- een geleidelijke start over de volle breedte van het maatregelenpakket (het PRA en het consortium Kransmeer), of:
- een krachtige inzet op Luwtmaatregelen aan de Noord-Hollandse kust en (vooral nog) geen moerasaanleg (Grontmij en Witteveen+Bos), danwel:
- het accent op slibvang en wetlandontwikkeling (moeras) in het diepere deel en juist terughoudendheid aan de Noord-Hollandse kust (Natuurmonumenten).

Daarnaast is een onderscheid tussen het PRA en de andere voorstellen dat het PRA uitgaat van bewezen technieken, terwijl met name Kransmeer en Natuurmonumenten (maar ook Witteveen+Bos met het 'poldermoeras' en Grontmij met de zanddammen), veel perspectief zien in innovatieve methodes⁹. Alle voorstellen onderschrijven dat onzekerheid blijft bestaan over het uiteindelijke ecologische resultaat op lange termijn. En dus ook onzekerheid over welke inspanningen (ook financieel) uiteindelijk nodig zijn om een veerkrachtig ecologisch systeem te creëren dat blijft voldoen aan de Natura 2000-vereisten.

Kostenreductie

Voor een goede vergelijkbaarheid van de kosten ten opzichte van het PRA moet onderscheid gemaakt worden voor de kosten op middellange termijn ('fase 2' van TBES) en de lange termijn (eindfase TBES). De grootste kostenreducties ten opzichte van het PRA worden gerealiseerd in de plannen van Grontmij, De Vries & Van de Wiel en de plannen van Natuurmonumenten. Dit geldt zowel voor de middellange termijn (2^e fase TBES), als voor in het indicatieve eindbeeld (eindfase TBES). De kostenreductie bij Natuurmonumenten voor de middellange termijn kan oplopen tot zo'n 60%. Dat doet zich voor als bij het PRA 'alles tegenzit' (en de bovengrens van € 280 mln in het PRA wordt bereikt), terwijl bij de innovatieve aanleg van de Marker Wadden 'alles meezit' (ca € 110 mln, geen luwtmaatregelen nodig). Ook voor het indicatieve eindbeeld kan de kostenreductie in het meest gunstige geval zo'n 60% bedragen. Zowel bij de variant van Grontmij als bij die van Natuurmonumenten kan dat bereikt worden als ook hier 'alles meezit'. De totale kosten bedragen dan circa € 290 tot € 350 mln. Witteveen+Bos komt tot kostenreducties van zo'n 20% voor het indicatieve eindbeeld (€ 706 mln ipv € 880 mln), maar is qua kosten op de middellange termijn iets duurder dan het PRA. Kransmeer valt met de correcties vanwege de audit uiteindelijk duurder uit dan het PRA.

- de kostenreductie bij Grontmij en bij Witteveen+Bos (eindbeeld) wordt bereikt door de aanleg van het grootschalig moeras weg te laten.

⁹ Witteveen+Bos past voor zijn belangrijkste maatregelen, namelijk de luwtmaatregelen, bewezen technieken toe.

- de kostenreducties bij Natuurmonumenten wordt vooral bereikt door innovatieve aanlegmethodes, terwijl Natuurmonumenten ook bespaart op luwtemaatregelen en de aanleg van de vooroevers bij de Lepelaarplassen.

Tabel 4: Kostenvergelijking middellange termijn (in mln euro's, incl. BTW)

PRA	W+B	Grontmij		Kransmeer	Natuurmonumenten (Marker Wadden)
		stortsteen	zand		
200 – 280	€ 363	170	385	> 1 mrd	110

Tabel 5: Kostenvergelijking indicatieve eindbeelden (in mln euro's, incl BTW)

PRA	W+B	Grontmij		Kransmeer	Natuurmonumenten (Marker Wadden)
		stortsteen	zand		
630 – 880	€ 706	290	589	> 1 mrd	350

Toelichting: bedragen op basis van eindrapporten en auditrapport, inclusief BTW en opslagen. De raming van Witteveen+Bos is exclusief de kosten van het Poldermoeras.

Bijdrage aan Natura 2000 en aan het TBES

Een belangrijke factor in de beoordeling van de voorstellen betreft de afweging van de ecologische effectiviteit op langere termijn. Het effect op de afzonderlijke Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen op dit moment is redelijk in beeld te brengen, maar in welke mate de doelstelling van een blijvend levensvatbaar, veerkrachtig ecologisch systeem als geheel kan worden bereikt is moeilijk te 'vangen'. Complicerend is dat op voorhand geen eenduidig antwoord is te geven op de vraag wat blijvend ecologisch levensvatbaar (oftewel toekomstbestendig) nu precies is. Er is geen harde benchmark of maatlat waarlangs de voorstellen kunnen worden geprojecteerd.

De primaire focus van W+B en Grontmij bijvoorbeeld ligt op het herstel van de thans bedreigde Natura 2000-doelen en minder op het creëren van een gevarieerd ecosysteem op langere termijn. Concreet betekent dit dat beide inzetten op luwtemaatregelen die *heldere randen langs de (Noord-Hollandse) kust* creëren en niet op de aanleg van *landwater-zones van formaat*.

W+B gaat in deze afweging het verst en veronderstelt dat de aparte aanleg van grootschalige landwaterzones niet nodig is: het halen van de Natura 2000 (en herstel van de ANT-soorten) is volgens hen genoeg. Ze acht het ecologisch rendement van een grootschalig moeras gering, en betwijfelt of de aanleg van het moeras technisch haalbaar is.

Grontmij richt zich ook primair op de Natura 2000 soorten, en denkt verder in de systeembenadering door zonodig ondieptes te creëren binnen de zanddammen. Als dat onvoldoende soelaas biedt, kiest Grontmij ervoor om de ruimte achter de dam op te vullen tot moeras.¹⁰

Kransmeer neemt maatregelen gericht op alle vier ecologische vereisten en geeft daarmee van begin af aan invulling aan een TBES én aan de Natura 2000-doelen.

Natuurmonumenten tenslotte neemt de ecologische levensvatbaarheid van het gehele Markermeer als uitgangspunt en legt van daaruit de relatie naar het (tevens) bereiken van de Natura 2000-doelstellingen. De combinatie van slibafvang, grootschalige land-waterzones en tussengelegen ondiepe luwe zones voor waterplanten, levert zowel het behalen van de Natura 2000-doelen op als het realiseren van een TBES.

¹⁰ Het gevolg van dit opvullen is overigens dat ondergedoken waterplanten die achter de luwtestructuur tot ontwikkeling zijn gekomen, afgedekt worden en vervangen worden door landwaterzone. De luwtemaatregelen hebben dan geen functie meer voor creëren van heldere zones voor ondergedoken waterplanten. In het rapport van Grontmij wordt daar niet verder op ingegaan.

Juridische aspecten

De 'systeemaanpak' die ten grondslag ligt aan RRAAM gaat uit van een gebiedsgerichte en Programmatische benadering, waarbij door de realisatie van een veerkrachtig ecologisch systeem ontwikkelruimte wordt geboden voor diverse ruimtelijke en economische ontwikkelingen. Uit het Beoordelingskader RRAAM en de Passende Beoordeling blijkt dat de realisatie van het eindbeeld TBES "overwaarde" creëert en een "surplus" in doelrealisatie¹¹. Verder is duidelijk dat de Hollandse Brug variant slechts een 1e fase TBES vereist, evenals de IJmeerverbinding via een tunnel. De IJmeerverbinding middels een brug en het Zuidelijke Tracé vereisen in ieder geval fase 2 van het TBES (het minimumpakket PRA).

De voorstellen van Kransmeer en Natuurmonumenten stellen het beoogde TBES centraal over de volle breedte, waardoor juridisch naar verwachting de meeste ruimte ontstaat voor planontwikkeling naast de RRAAM-projecten. Juridische en ecologische risico's zijn in die gevallen naar verwachting beperkt.

De voorstellen van Grontmij en W+B kiezen in eerste instantie voor een minder brede aanpak en daarmee ook voor een minder brede juridische strategie. Hiermee wordt de ruimte voor gebiedsgerichte planontwikkeling wellicht kleiner. Als gevolg daarvan zullen nieuwe initiatieven mogelijk individueel de procedures van de Natuurbeschermingswet moeten doorlopen. Dit kan betekenen dat rode/grijze ontwikkelingen die noodzakelijk worden geacht steeds weer met afzonderlijke natuurmaatregelen zo goed mogelijk gemitigeerd en/of gecompenseerd moeten worden. Dit kan de economische ontwikkeling van de regio gaan belemmeren.

Bij gebrek aan afdoende jurisprudentie is het moeilijk te voorspellen hoe groot het juridische risico is indien (eventueel in eerste instantie) afgeweken zou worden van de 'systeemaanpak'. Een indicatie daarvan geeft de recente publicatie van de Raad van State over de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)¹². Deze publicatie lijkt te bevestigen dat een duidelijk, goed onderbouwd toekomstbeeld vereist is, gericht op daadwerkelijke verbetering van de ecologische kwaliteit en ondersteund door een goede monitoring en een (commitment tot) bijsturing, indien de ecologische resultaten onverhoopt onvoldoende zouden zijn.

Bijdrage recreatie

Alle inzendingen zien kansen voor een bijdrage aan recreatie, maar ook daar liggen verschillende accenten die voor verschillende gebieden anders uitpakken. De zanddammen van Grontmij lijken vanuit recreatieoogpunt voor Noord-Holland enerzijds het meeste perspectief te bieden. De baaienstructuur is interessant voor de kleine recreatievaart, en de hoofdvaarroute tussen Hoorn en Monnikendam wordt ontzien. Wel nemen de luwtestructuren een zone van circa 2 km breed bevaarbaar water af (op een in totaal 25 km breed Markermeer). De luwtestructuren van Witteveen+Bos leveren in vergelijking met het PRA (waaronder ook het moeras en de Vooroever Lepelaarplassen) minder synergiemogelijkheden met recreatie op, en zullen juist hinder veroorzaken omdat de grootschalige luwtestructuren in open water geprojecteerd zijn in de huidige vaarroutes. Zowel Grontmij als Witteveen+Bos zijn recreatief gezien voor Flevoland een stuk minder interessant, omdat de recreatieve potentie van het grootschalige moeras bij Lelystad wegvalt.

Bij Kransmeer zijn de stepping stones vanuit recreatief oogpunt voor de kust van Flevoland interessant. Hoewel de eilanden zelf niet toegankelijk lijken, bieden zij aan de landzijde opties voor horeca, eco-resorts etc. Het voorstel van Natuurmonumenten tenslotte zet stevig in op het benutten van het recreatieve perspectief van een grootschalig wetland [in wording] met stranden, lagunes, vaarmogelijkheden etcetera.

¹¹ Passende Beoordeling, p. 121, p. 124

¹² Zie het "Nader advies juridische strategie RRAAM" van prof. augustus 2012.

Maatschappelijk draagvlak

Voor de relatief bescheiden luwtmaatregelen in de Hoornse Hop (1^e fase TBES) is na overleg met de regio een lokaal draagvlak gevormd. Voor grootschalige luwtmaatregelen nabij of langs de Noord-Hollandse kust bestaat echter geen draagvlak. De voorstellen van Witteveen+Bos en die van Grontmij zetten versterkt en grootschalig in op zichtbare luwtmaatregelen aan de Noord-Hollandse kust. Dit zal veel weerstand oproepen vanuit de watersport en omliggende gemeenten vanwege de mogelijke aantasting van de horizon en van het zicht op open water. Hierbij zal het voorstel van Witteveen+Bos vanwege de geprojecteerde ligging van de luwtmaatregelen in vaarroutes, op grotere weerstand stuiten dan de zanddammen van Grontmij. Voor de inzending van Kransmeer tenslotte wordt mogelijk weerstand verwacht tegen het toepassen van kunststoffen in het watersysteem, vooral als dat op grote schaal gebeurt.

Het voorstel van Natuurmonumenten ontziet de Noord-Hollandse kust en legt een accent op het creëren van een nieuw beleefbaar natuurgebied waar thans geen andere belangen manifest zijn. Deze benadering zal kunnen rekenen op positief draagvlak.

Locatie

De voorstellen zijn onderscheidend in de locatie binnen het Markermeer-IJmeer waar de accenten gelegd worden. Los van de hiervoor genoemde draagvlak-aspecten gelden hier ook ecologische overwegingen. Het diepste gedeelte van het Markermeer is op dit moment ecologisch gezien het minst interessant. De ondiepere zones langs de Noord-Hollandse kust en het ondiepe Enkhuizer zand zijn ecologisch interessanter. Enerzijds ligt het voor de hand met maatregelen aan te sluiten bij de reeds interessante zones, omdat daar met relatief eenvoudige (en dus goedkope) ingrepen de condities verder kunnen verbeteren. Dit is de benadering van W+B en van Grontmij c.s. Anderzijds bestaat in die gebieden het risico dat het huidige herstel door ingrepen uit evenwicht wordt gebracht en voegt een ingreep in het diepere gedeelte ecologisch gezien echt nieuwe waarden toe. Dit is de lijn van Natuurmonumenten en van het PRA.

Technische haalbaarheid

De technische haalbaarheid van sommige onderdelen van de plannen is door het innovatieve karakter, de grote schaal en/of specifieke omstandigheden in het Markermeer-IJmeer nog onzeker. Zo zijn de zanddammen van Grontmij niet eerder op die schaal en op de slibbodem aangelegd. Ook bij de kunstmatige waterplanten en veenmatten van Kransmeer gaat het om nog niet bewezen technieken. Natuurmonumenten ziet in het innovatieve karakter een pluspunt, hoewel de technische haalbaarheid van de slibmotor op voorhand moeilijk te onderbouwen is. Experimenten zullen nog uitgevoerd moeten worden om de technische haalbaarheid te vergroten.

Synergie dijkversterking

De zanddammen van Grontmij en de luwtstructuur van Witteveen+Bos zijn grootschaliger dan de luwtstructuren van het PRA, en zullen daardoor in potentie een groter effect kunnen hebben op de (water)veiligheid aan de Noord-Hollandse-kust. Recent uitgevoerd (separaat) onderzoek laat evenwel zien dat het potentiële effect van een verminderde golfhoogte in financiële zin verwaarloosbaar klein is voor de kosten van dijkversterking aldaar, indien bij de dijkversterking gebruik wordt gemaakt van oeverdijken¹³. Ook het effect van de zandbanken op de versterking van de Houtribdijk is naar verwachting bescheiden, mede door de kleine schaal, en financieel van zeer geringe betekenis. Grontmij geeft aan dat de werking van oeverdijken nog gedemonstreerd moet worden en stelt voor om hier kleinschalig mee te beginnen.

¹³ 'Meerwaarde luwtstructuur voor oeverdijk', onderzoeksrapport van Deltares in opdracht van HHNK, I&M en VMIJ d.d. 2012.

7. Integratie: keuze uit drie benaderingswijzen

De Marktvraag Ecologie heeft geresulteerd in een inbreng van marktpartijen en een voorstel van de Vereniging Natuurmonumenten. Deze voorstellen schetsen nieuwe perspectieven en geven een nieuwe impuls aan het denken over de ecologische toekomst van het Markermeer-IJmeer. De resultaten bieden perspectief op verdere kostenreducties op basis van nieuw te ontwikkelen technieken of andere uitgangspunten. Tegelijkertijd worden nieuwe onzekerheden en onduidelijkheden geïntroduceerd, zowel op technisch gebied als in beoogd doelbereik, en wordt in de voorstellen op onderdelen afstand genomen van eerder bereikt draagvlak. De uitkomst van de Marktvraag bevestigt dat de beleidsmatige keuze die voorligt in het kader van RRAAM er een is in een omgeving van onzekerheid. De 'maakbaarheid' van natuur en de voorspelbaarheid van de ecologie is beperkt en dat zal zo blijven. Wel bestaat inzicht in de doorslaggevende processen en de wijze waarop deze beïnvloed kunnen worden.

Tegen deze achtergrond, op basis van de kennis van nu, tekenen zich voor het onderdeel ecologie drie kansrijke oplossingsrichtingen af met gereduceerde kosten ten opzichte van het PRA waaruit thans gekozen kan worden in de Rijkstructuurvisie RRAAM. Dit zijn:

1. Innovatief TBES (combinatie van PRA, marktpartijen en Marker Wadden)

In deze variant wordt gekozen om vast te houden aan het integrale eindbeeld PRA, maar met inachtneming van de technische innovaties die voortkomen uit de marktvoorstellen (bijvoorbeeld de stepping stones en vispassages van Kransmeer), met inbegrip van de innovatieve aanlegmethode van Marker Wadden (slibmotor). Hier wordt gekozen om van begin af aan prioriteit te leggen bij de volle breedte van het pakket op systeemniveau (aanleg luwtemaatregelen PRA én uiteindelijk 4500 hectare grootschalig moeras, waaronder Marker Wadden). Ook op de middellange termijn is dit een keuze om over de volle breedte maatregelen te nemen (luwtemaatregelen, land-waterzones, vooroevers). De kosten bedragen voor de middellange termijn € 180 tot 280 miljoen en voor de lange termijn maximaal € 422 tot 880 miljoen¹⁴ (met € 15 miljoen private inbreng voor Marker Wadden). Het maximale bedrag komt in beeld als de innovatieve aanpak van Marker Wadden niet tot ontwikkeling komt en teruggevallen moet worden op de bestaande technieken uit het PRA.

- Aanpak op korte termijn na 1^e fase: begin aanleg moeras, vervolg op luwtemaatregelen, en start aanleg *stepping stones*.
- *Voordelen* van deze aanpak:
 - ecologisch het meest compleet (zowel op systeemniveau als gericht op urgente Natura 2000-soorten)
 - passend binnen huidig draagvlak
 - innovatief
 - maatregelen verdeeld over het gehele gebied
 - juridisch risico beperkt, buffer voor ruimtelijke ontwikkelingen groot
- *Nadelen* van deze aanpak:
 - kostbaar

¹⁴ Kosten middellange termijn in euro, incl. BTW: 110 mln (1500 ha moeras volgens Marker Wadden) + 17 mln (luwtemaatregelen PRA) + 7 mln (Steppings stones Kransmeer) + 12 mln (vispassages Kransmeer) + 23 mln (recreatief medegebruik PRA) en 12 mln (monitoring PRA); hiervoor is 15 mln private inbreng Marker Wadden beschikbaar. Lange termijn: maximaal bedrag PRA inclusief opslagen en onvoorzien; hier voor is € 15 mln private inbreng Marker Wadden beschikbaar.

2. Luwtemaatregelen Noord-Holland

In deze variant wordt gekozen om (in eerste instantie) de systeembenadering los te laten en te kiezen voor volle inzet op de Luwtemaatregelen aan Noord-Hollandse kant (westzijde) conform de voorstellen van Witteveen+Bos en Grontmij. Het beleidsmatige accent ligt dan op de N2000-doelstellingen en niet meer op het toekomstbestendig ecologisch systeem in totaliteit. Een grootschalig moeras komt eventueel later aan de orde, op een nader te bepalen plaats, als blijkt dat dit toch noodzakelijk is voor de Natura2000-doelstellingen, danwel vanuit juridische vereisten in het kader van RRAAM. De kosten bedragen op middellange termijn circa € 170 miljoen en op lange termijn maximaal € 290 tot 589 miljoen, exclusief moerasaanleg¹⁵. Keuze voor deze variant, die wezenlijk afwijkt van de kansrijke oplossingsrichtingen die tot op heden zijn geïdentificeerd, betekent naar verwachting dat aanvullend onderzoek moet worden gedaan en dat moet worden bekeken of de juridische strategie voor RRAAM nog houdbaar is.

- Aanpak op korte termijn na 1^e fase: vervolg op luwtemaatregelen aan NH-zijde.
- *Voordelen* van deze aanpak:
 - de goedkoopste oplossing (tenzij moerasaanleg toch nog nodig blijkt te zijn)
 - legt prioriteit bij de urgentste N2000 knelpunten
 - toepassing van bewezen technieken
- *Nadelen* van deze aanpak:
 - Maatregelen eenzijdig aan Noord-Hollandse kust
 - Recreatieve kansen van grootschalig moers worden niet benut
 - Geen draagvlak
 - Juridisch risico groter, buffer voor ruimtelijke ontwikkelingen onzeker
 - Vertraging vanwege aanvullend onderzoek.

3. Behoedzaam Marker Wadden

In deze variant wordt gekozen voor de aanpak van Natuurmonumenten. Dit betekent terughoudendheid aan de Noord-Hollandse kust, ondersteund door slibbeheersing aan de bron (in het diepe gedeelte), een geleidelijke aanpak op systeemniveau die voldoet aan de N2000 behouddoelstellingen, en een gefaseerde aanleg van circa 1500 hectare wetland / grootschalig moeras. De kosten bedragen op middellange termijn circa € 110 tot 170 miljoen (waarvan €15 mln private inbreng Marker Wadden) en op lange termijn maximaal € 350 tot 520 mln¹⁶, afhankelijk van de mate waarin de innovatieve aanlegmethodes tot ontwikkeling komen. Keuze voor deze variant komt in hoofdlijnen overeen met één van de kansrijke oplossingsrichtingen tot nu toe, hetgeen naar verwachting betekent dat de besluitvormingsprocedure in het bestaande tempo kan worden voortgezet.

- Aanpak op korte termijn na 1e fase: begin aanleg moeras, geen verdere luwtemaatregelen.
- *Voordelen* van deze aanpak:
 - groot lokaal draagvlak door Noord-Hollandse kust te ontzien
 - innovatief, mogelijk goedkoop indien technisch haalbaar
 - recreatief zeer interessant
 - ecologische systeemsprong
 - juridisch risico beperkt

¹⁵ Kosten op middellange en lange termijn Luwtemaatregelen Noord-Holland op basis van Grontmij, De Vries & Van de Wiel.

¹⁶ Kosten middellange termijn Behoedzaam Marker Wadden: de raming van Natuurmonumenten voor 1500 hectare moeras (110 mln, waarvan reeds 15 mln privaat beschikbaar) tot kosten 1500 ha moeras volgens PRA (170 mln). Lange termijn kosten maximaal: geëxtrapoleerd bedrag Marker Wadden van €350 mln, tot PRA bedrag van € 518 mln voor 4500 ha moeras (waarvan 15 mln reeds privaat beschikbaar).

- benutting van privaat geld en privaat initiatief
- *Nadelen van deze aanpak:*
 - maatregelen eenzijdig bij Houtribdijk (Flevoland-zijde)
 - onzekerheid over technische haalbaarheid aanlegtechniek
 - aanpak slibprobleem moet zich bewijzen

8. Tot slot: technische experimenteerruimte benutten

De verschillende voorstellen van marktpartijen en Natuurmonumenten hebben diverse technische elementen in zich die interessant zijn om op te nemen in reeds lopende programma's:

- ideeën voor kunstmatige waterplanten en drijvende veenmatten (Kransmeer), alsmede voorstel voor slibgeleiding (Natuurmonumenten): opnemen in het praktische (experimenteer-) onderdeel van het NMIJ-programma;
- ideeën voor Luwtestructuren 'uit de kust' op diepte (Witteveen+Bos): opnemen in de verkenningsfase Luwtmaatregelen;
- ideeën voor dwarse kribben en haakvormige luwtmaatregelen (Grontmij): opnemen in de verkenningsfasen dijkversterking Noord-Holland en Houtribdijk.

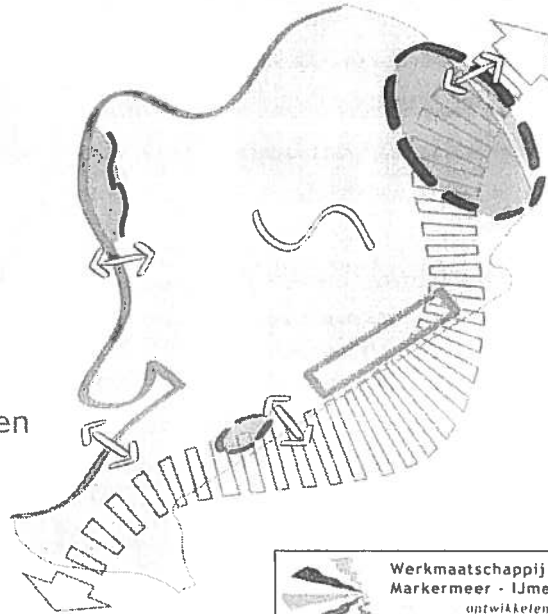
PRA / TBES: Toekomstbestendig Ecologisch Systeem

Ecologische doelen:

- Helder én troebel water
- Slibbeheersing
- Land-waterovergangen
- Ecologische verbindingen

Maatregelen:

- Grootschalig wetland
- Luwtmaatregelen NH
- Vispassages
- Vooroevers Lepelaarplassen

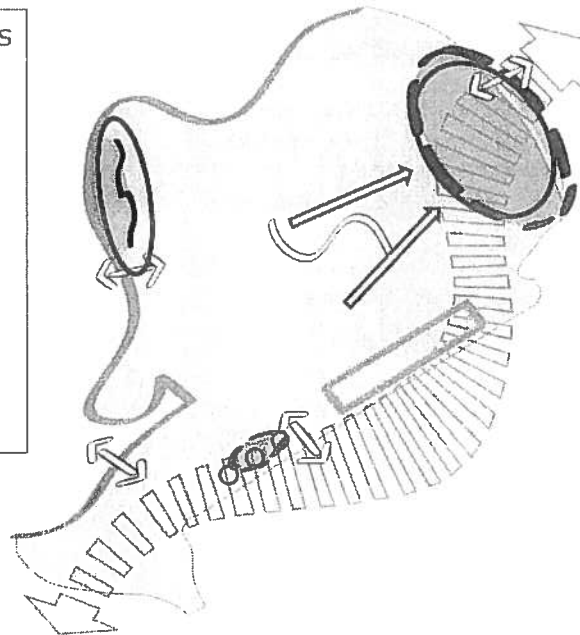

Werkmaatschappij
Markermeer - IJmeer
ontwikkelen

Variant 1: Innovatief TBES

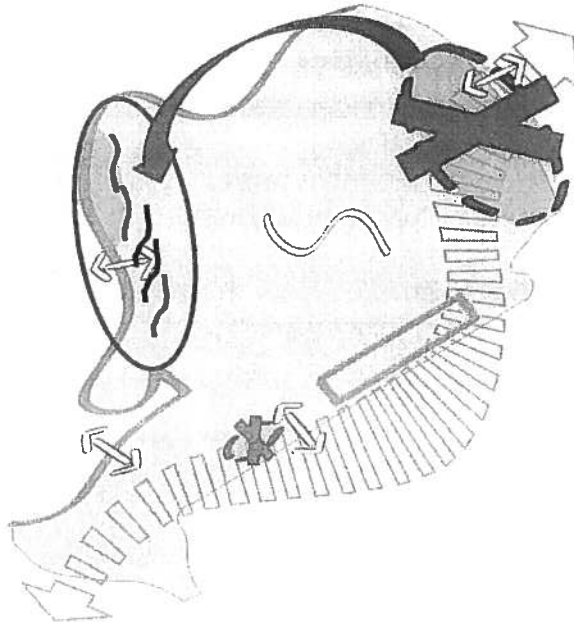
Basisplan met innovaties
uit marktuitvraag

- *Slibmotor Marker Wadden*: innovatieve aanleg grootschalig wetland
- *Stepping stones* bij Lepelaarplassen
- Luwtmaatregelen als in PRA

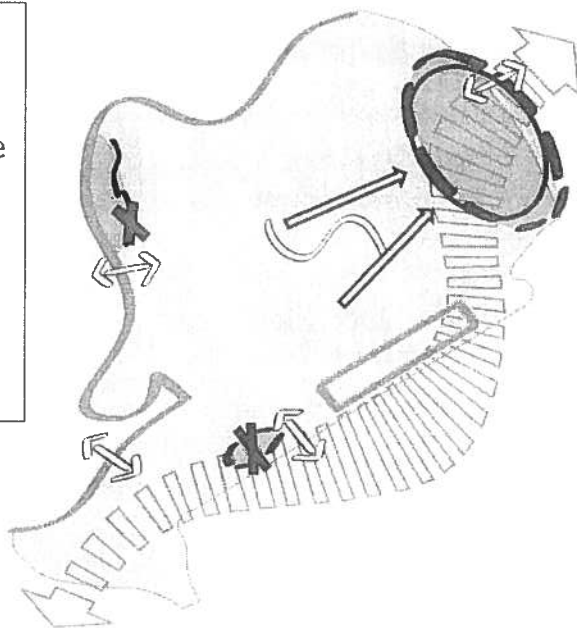
Variant 2: Luwtemaatregelen Noord-Holland

- Geen grootschalig wetland
- Accent op ondiepe delen (westzijde)
- Prioriteit op stevige Luwtemaatregelen
- Geen vooroevers Lepelaarplassen

Variant 3: Behoedzaam Marker Wadden

- Accent op land-waterzone
- *Slibmotor*, innovatieve aanleg wetland
- Alleen 1^e fase Luwtemaatregelen
- Autonoom herstel langs NH kust

Overzicht varianten

Plan voor TBES	kosten (mln €)	voordelen	nadelen
PRA	fase 2: 200-280 fase 3: 430-600 [max 630- 880]	<ul style="list-style-type: none"> • ecologisch compleet, • passend draagvlak • bewezen technieken: 'safe' • beperkt juridisch risico 	<ul style="list-style-type: none"> • relatief duur
Innovatief PRA	fase 2: 180-280 fase 3: 270-600 [max: 420- 880]	<ul style="list-style-type: none"> • ecologisch compleet • passend draagvlak • kans op kostenverlaging door innovatie • beperkt juridisch risico 	<ul style="list-style-type: none"> • kan duur uitvallen
Luwtemaatregelen NH	fase 2: 150-170 fase 3: 140-420 [max: 290 -590]	<ul style="list-style-type: none"> • waarschijnlijk goedkoop • prioriteit bij huidige N2000 knelpunten • bewezen technieken 	<ul style="list-style-type: none"> • eenzijdig NH-kust • missen recreatiekans wetland • hinder recreatievaart • geen regionaal draagvlak • juridisch risico
Behoedzaam Marker Wadden	fase 2: 110-170 fase 3: 240-350 [max: 350- 520]	<ul style="list-style-type: none"> • ecologische systeemsprong • groot regionaal draagvlak • goedkoop door innovatie • benutten recreatiepotentieel • benutten privaat geld NPL 	<ul style="list-style-type: none"> • onzekere techniek • eenzijdig bij Houtribdijk • aanpak slibprobleem moet zich bewijzen

Bijlage 2: Aanpak Markttuitvraag Ecologie RRAAM

Aanleiding en kernopdracht Markttuitvraag Ecologie

In november 2011 heeft de WMIJ haar optimalisatierapport opgeleverd. Daarmee geeft de WMIJ uitvoering aan haar opdracht, waar deze het optimaliseren van het Toekomstbeeld Markermeer-IJmeer betreft. De optimalisatie brengt de geraamde kosten voor de ecologische ambitie binnen RRAAM terug van ruim € 1 miljard naar € 631 miljoen (prijspeil 2011, inclusief BTW). In het Algemeen Overleg RRAAM d.d. 21 december 2011 heeft de Tweede Kamer de minister van I&M verzocht om naast dit optimalisatierapport een open markttuitvraag te doen voor de natuurontwikkelingsplannen zoals beoogd in de RRAAM-ambitie. De Tweede Kamer wil op deze manier de creativiteit van de private sector optimaal benutten. De WMIJ heeft deze markttuitvraag de afgelopen maanden begeleid.

De kernopdracht van de markttuitvraag Ecologie RRAAM was:

“Ontwerp een Toekomst Bestendig Ecologisch Systeem (TBES) voor het Markermeer-IJmeer, inclusief een kostenraming voor de aanleg en het beheer, dat met minder publieke middelen kan worden gerealiseerd dan de plannen die door de overheid zijn gemaakt”.

Het optimalisatierapport van de WMIJ is in deze Markttuitvraag het Publiek Referentie Alternatief (PRA), waartegen de voorstellen van de marktpartijen zijn afgewogen.

Proces Markttuitvraag

Op 7 maart 2012 is het Aanbestedingsdocument gepubliceerd. De respons daarop was groot. Er zijn 10 gekwalificeerde inzendingen ontvangen in de aanbestedingsprocedure, waaraan in totaal 35 marktpartijen hebben bijgedragen in verschillende samenwerkingsverbanden. De offertes zijn in een voortoets ambtelijk beoordeeld door de WMIJ (waarin vertegenwoordigd I&M, EL&I, RWS, Flevoland en Noord-Holland) en vervolgens op 16 april voorgelegd aan een externe beoordelingscommissie. Dit conform een Beoordelingsprotocol, vastgesteld door de gedelegeerd opdrachtgevers uit de Stuurgroep RRAAM. De externe Beoordelingscommissie werd gevormd door de heren (voorzitter), ,. en

Op 18 april zijn op voordracht van de Beoordelingscommissie drie consortia geselecteerd door de gedelegeerd opdrachtgevers om hun ingediende ideeën voor een TBES verder uit te werken. Dit zijn:

- Witteveen+Bos, met onderzoekcentrum B-ware, Radboud Universiteit Nijmegen, Altenburg & Wymenga, HOSPER en Boskalis;
- Consortium Grontmij, De Vries & van de Wiel;
- Consortium Kransmeer, bestaande uit Tauw, Posad, Robusta, Tebezo en LAgrou.

Bij de uitwerking van de voorstellen is door de WMIJ gevraagd accenten te leggen op de onderscheidende aspecten van de verschillende ideeën, zodat een breed scala zou worden onderzocht. Tijdens de opdracht hebben per marktpartij verschillende contactmomenten plaatsgevonden om beschikbare informatie met de marktpartijen te delen. Hierbij is ook de kennisuitwisseling met het onderzoeksprogramma Natuurlijker Markermeer-IJmeer tot stand gebracht. Vanuit dat programma zijn onder andere de tussentijdse resultaten van het ANT-onderzoek gepresenteerd aan de marktpartijen.

Op 13 juli 2012 hebben de marktpartijen hun eindrapporten conform afspraak opgeleverd en gepresenteerd aan een brede groep betrokkenen. Tegelijkertijd, in aansluiting op maar formeel gezien separaat van de Markttuitvraag, heeft Natuurmonumenten een uitwerking van hun plan Marker Wadden aangeboden aan de WMIJ.

De WMIJ is na de oplevering van de rapporten aan de slag gegaan met een feitelijke en technische toetsing van de marktvisies (zie bijlage: Toetsingskader). Ook het onderzoeksprogramma NMIJ is gevraagd om een ecologische reactie te geven op de rapporten. Daarnaast heeft bureau Royal Haskoning – die ook de audit van het WMIJ-optimalisatierapport heeft uitgevoerd- een audit kostenraming van de drie eindrapporten van de marktvraag gehouden. Op basis van deze beoordelingen heeft de WMIJ een drietal richtingen ter bespreking voorgelegd aan de Stuurgroep RRAAM.

Bijlage 3: Overzicht resultaten audit (Bron: Royal Haskoning)

Alternatief	Afgegeven prijs			Correctie o.b.v. bevindingen	Aangepaste prijs		
	Totaal (mln €)	Investering (mln €)	B&O (mln €/jr)		Omvang correctie (mln €)	Totaal (mln €)	Investering (mln €)
Consortium Kransmeer Minimale variant	354			<p>Oorzaak / risico</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lage kosten grondverzet • Onvoldoende ophoging slibdepots • Lage zandprijs vulling geotubes • Opbrengsten van zand meegerekend • Besparing afzet slib door RWS • BTW 	1.234*	1.194*	0,8
Consortium Kransmeer Maximale-variant	924			<ul style="list-style-type: none"> • Lage kosten grondverzet • Onvoldoende ophoging slibdepots • Lage zandprijs vulling geotubes • Opbrengsten van zand meegerekend • Besparing afzet slib door RWS • BTW 	3.539*	3.418*	2,4
Combinatie Grontmij / de Vries en v.d Wiel Variant luwtedammen van zand		572	0,7	<ul style="list-style-type: none"> • Hoeveelheid zand voor oeverdijk N-H is laag • Percentages opslagen en onvoorzien aan hoge kant 	611	589	0,7
Combinatie Grontmij / de Vries en v.d Wiel Variant luwtedammen van stortsteen		338		<ul style="list-style-type: none"> • Hoeveelheid zand voor oeverdijk N-H is laag • Meer materiaal nodig ter compensatie van zetting • Percentages opslagen en onvoorzien aan hoge kant 		355	?
Consortium W+B, Boskalis e.a. Minimale variant		311		<ul style="list-style-type: none"> • Poldermoeras niet begroot • Kosten oeverdijk (vooroever) niet begroot • BTW • Kosten voor beheer en onderhoud 		363**	?
Consortium W+B, Boskalis e.a. Maximale variant		599		<ul style="list-style-type: none"> • Poldermoeras niet begroot • Kosten oeverdijk (vooroever) niet begroot • BTW • Kosten voor beheer en onderhoud 		706**	?

De heer F
Provincie Flevoland
Werkmij Markermeer IJmeer
Postbus 55
8200 AB Lelystad

Noordereinde 60
Postbus 9955
1243 ZS 's-Graveland

T (035) 655 99 33
F (035) 656 31 74
www.natuurmonumenten.nl

Postbank 32391
ING Bank 66.60.28.524
KvK nr. 40516730

Voor contributie of giften
Postbank 9933

Datum 17 september 2012
Behandeld door
Doorkiesnummer (

Geachte heer

Bijgaand stuur ik u - als betrokkene bij de problematiek in het Markermeer - een eerste uitwerking van het project Marker Wadden. De rapportage is opgesteld door Natuurmonumenten in samenwerking met advies- en ingenieursbureau Royal Haskoning-DHV. De realisatie van de Marker Wadden biedt een sleutel om te komen tot een natuurlijk en toekomstbestendig Markermeer. Het rapport is een verdiepingsslag van het plan van Natuurmonumenten dat in februari 2012 door de Nationale Postcode Loterij is gehonoreerd met een bijdrage van 15 miljoen euro.

In het afgelopen half jaar is gewerkt aan een uitwerking van ontwerp, techniek, innovaties en financiering van dit spectaculaire plan. Deze verdiepingsslag geeft daarnaast een nadere onderbouwing van de locatie van de Marker Wadden en levert onder meer inzicht in het belang van het onderwater landschap voor het oplossen van de Natura 200 opgave.

Het rapport is mede opgesteld om voeding te geven aan het proces van de werkmaatschappij Markermeer-IJmeer om te komen tot een robuust en toekomstbestendig ecologisch systeem. Marker Wadden biedt een vernieuwende aanpak. Het wervende concept van Natuurmonumenten geeft ruimte voor private cofinanciering en technische innovaties in combinatie met 'werken met de natuur' bieden zicht op aanzienlijke kostenreducties ten opzichte van het door de Werkmaatschappij opgestelde referentiealternatief voor het opknappen van het Markermeer.

Het rapport geeft een beeld van een plan in ontwikkeling. De komende maanden wordt - samen met andere partijen- verder gewerkt aan het ontwerp van het eerste eiland van de Marker Wadden en de voorbereiding van verschillende wettelijke procedures. Belangrijke randvoorwaarde voor het opstarten van deze procedures is een afdoende financiering van de

Aan :

Datum :

17 september 2012

pagina 2,

eerste fase van het project. Met betrokken partijen onderzoekt Natuurmonumenten de mogelijkheden om op korte termijn het vereiste 'startkapitaal' beschikbaar te hebben.

Voor vragen en nadere informatie kunt u contact opnemen met mevrouw " projectsecretaris Marker Wadden @natuurmonumenten.nl; tel.

Met vriendelijke groet,

Projectdirecteur Marker Wadden
Natuurmonumenten

Bijlage

Gespreksverslag

HASKONING NEDERLAND B.V.

Aanwezig : i (Natuurmonumenten),
(namens Natuurmonumenten),
(RWS-IJG) en (Royal
HaskoningDHV)

Afwezig : -

Datum : 18/09/2012

Kopie : Kernteam RHDHV

Onze referentie : /C/0015/Amst

**Betreft : Overleg synergie/financiering Marker Wadden en
versterking Houtribdijk**

1. Inleiding

geen een korte uiteenzetting van het doel van het overleg: Verkrijgen van het beeld van Natuurmonumenten ten aanzien van mogelijke synergie tussen uitvoering van de Marker Wadden en versterking van de Houtribdijk en de rol die deze partijen kunnen/willen spelen bij de financiering daarvan.

Achtergrond van de integrale verkenning van de Houtribdijk is dat breed gezocht wordt naar synergie met lopende activiteiten in het IJsselmeergebied. De verkenning heeft echter wel een aantal duidelijke randvoorwaarden:

- Vanuit RWS/HWPB is alleen budget beschikbaar voor een sobere, doelmatige en robuuste dijkversterking. Dit budget kan dus niet worden aangewend voor andere opgaven, zoals natuurontwikkeling;
- De realisatie van de dijkversterking dient uiterlijk 2018 gereed te zijn;
- De gekozen wijze van versterking moet voldoen aan de HWBP-normen t.a.v. waterveiligheid (1:10.000) en goed beheerbaar te zijn.

Afgesproken is om eerst een inschatting te maken van de mogelijkheden onder de bovenstaande (strakke) randvoorwaarden en in een aparte workshop (25 september) verschillende oplossingsrichtingen verder uit te diepen.

2. Synergiemogelijkheden binnen randvoorwaarden verkenning

Ziet Natuurmonumenten substantiële synergiemogelijkheden tussen uitvoering van de Marker Wadden en versterking van de Houtribdijk? Zo ja, hoe zien die er uit?

Natuurmonumenten ziet in potentie twee vormen van synergie tussen Marker Wadden en Houtribdijk: 1) door aanleg van het moeras wordt de maatgevende waterstand (hydraulische randvoorwaarde) beïnvloed, waardoor eisen aan hoogte of bekleding van de dijk kunnen worden verlaagd. 2) door combinatie van grond- en materiaalstromen kunnen uitvoeringskosten worden verlaagd (winning uit de zelfde concessie en hergebruik harde dijkmaterialen in de Wadden). Bij een lagere zandprijs komt de aanleg van een zachte oever (oeverdijk-concept) langs delen van de Houtribdijk (met name aan Markermeerzijde tussen Lelystad en Trintelhaven) in beeld die op zich meerwaarde kan hebben uit oogpunt van natuur, recreatie en mogelijk toekomstige versterking van de N302.

Past de realisatie van de Marker Wadden binnen het tijdsraam van de versterking van de Houtribdijk (realisatie gereed uiterlijk 2018)?

Start van de uitvoering van een eerste fase (circa 1000 ha) van de Marker Wadden is gepland in 2014 en loopt verder redelijk synchroon met de geplande dijkversterking. Afhankelijk van beschikbaar budget kan een groter deel worden aangelegd (eindbeeld circa 5000 ha). Of deze laatste uitbreiding nog voor eind 2018 wordt gerealiseerd is hoogst onzeker.

Bestaat onder bovengenoemde (strakke) voorwaarden de wens vanuit RRAAM om de TBES-maatregelen te combineren met de dijkversterking?

Het is de wens van Natuurmonumenten om aansluiting te zoeken bij de versterking van de Houtribdijk, om schaafeffecten zoveel mogelijk te benutten. Cruciaal daarbij is echter de haalbaarheid van een zachte oever over grotere delen van de dijk tussen Trintelhaven en Lelystad. Indien deze niet haalbaar blijkt en de dijkversterking wordt uitgevoerd met enkel harde elementen, is de synergie tussen beide opgaven beduidend geringer en kunnen projecten beter los van elkaar worden uitgewerkt.

In alle gevallen geldt dat minimaal goede afstemming dient plaats te vinden tussen beide opgaven en dat (toekomstig) gewenste ontwikkelingen niet onmogelijk moeten worden gemaakt.

Welke financiële middelen kunnen vanuit Natuurmonumenten worden verwacht om de synergie vorm te geven?

(co-)financiering voor de Marker Wadden dient uiterlijk februari 2013 rond te zijn. Daarbij wordt een beroep gedaan op gelden uit het Lente-akkoord. Verwacht wordt dat hierover duidelijkheid wordt verkregen voor eind 2012. Deze middelen zijn benodigd voor de aanleg van de wadden en worden niet besteed aan de aanleg van een zachte oever langs de Houtribdijk. De synergie is dus indirect van aard (lagere kosten grondstoffen en verlagen maatgevende waterstand).

3. Algemene conclusie

Of sprake is van substantiële synergie tussen de uitvoering van de Marker Wadden en de versterking van de Houtribdijk is voor een belangrijk deel afhankelijk van de haalbaarheid van een zachte oever (oeverdijk-concept) aan de Markermeerzijde van de Houtribdijk tussen Trintelhaven en Lelystad.

Haalbaarheid heeft in dit geval betrekking op kosten (is een dergelijke oplossing concurrerend met een harde variant en wie is bereid een mogelijk verschil te bekostigen?), normrealisatie (is er zicht op een normenkader voor waterveiligheid dat aansluit bij de 1:10.000 eis?) en techniek (is een zandige over op deze locatie op duurzame wijze in stand te houden?).

Indien een zachte oever niet haalbaar blijkt kunnen beide opgaven beter onafhankelijk van elkaar worden uitgevoerd met goede onderlinge afstemming over o.a. optimalisatie van gebruiksfuncties en cumulatieve effecten op de omgeving.

Werkmatschappij
Markermeer - IJmeer
Natuurlijk ontwikkelen

Verkenning financieringsstrategie voor een TBES Markermeer-IJmeer

Oktober 2012

"Ask not what your
country can do for
you, but what you
can do for your
country."

John F. Kennedy, 1961

Vraag niet: wie zal dat
betalen? Maar vraag: wat
levert het op ?

© SlimmeVos.nl

Aanpak Financieringsvraagstuk

Werkmatschappij
Markermeer - IJmeer
ontwikkelen

1. Vaststelling van de financieringsbehoefte: Wat kost het TBES? Hoe zijn de kosten in de tijd te plaatsen?
2. Vaststelling van opbrengsten en baten. Wat levert het TBES op en wie profiteert? Wanneer worden de baten gerealiseerd, waar slaan de opbrengsten neer?
3. Wiens probleem lost het TBES op, voor wie biedt het kansen, publiek of privaat?
4. Zijn de baathebbenden en belanghebbenden *ex ante* aan te spreken op financiering? Onder welke condities? Welke financieringsmogelijkheden levert dat concreet op?
5. Welke financieringsstrategie hoort daar bij?
6. Hoe organiseren we het operationaliseren van de financieringsstrategie?

Wat kost het TBES?

- Drie varianten in Eindrapport WMIJ. Investeringsbedragen van €350 tot 880 mln (lange termijn), en €110 tot 280 mln (middellange termijn). Gemiddeld is zo'n € 9 mln tot € 22 mln per jaar.
- Fasering van investeringen en financieringsbehoefte wordt flexibel ingericht:
 - De effecten van maatregelen worden gemeten. Dat heeft op de timing en omvang van de maatregelen
 - Investeringsbehoefte ook afhankelijk van de snelheid regionale ontwikkeling
- Kortom: forse bedragen voor een omvangrijk investeringsprogramma, grote bandbreedte, lange investeringshorizon van ca. 40 jaar.
- Voor private investeringen is dat erg groot, erg lang, en moeilijk behapbaar. Segmentering (opknippen), fasering en nadere precisering vereist voor concrete afspraken.

Wat levert het TBES op?

Werkmaatschappij
Markermeer - IJmeer
ontwikkelen

1. Immateriële baten
 - Verbeterde natuurkwaliteit flora en fauna op aansprekende schaal
 - Betere kwaliteit leefomgeving voor de mens, het 'Blauwe Hart'.
 - Dit zijn "zachte waarden". Die zijn via charitas in klinkende munt om te zetten:
 - Substantiële bijdrage Nationale PostcodeLoterij (reeds toegezegd)
 - Perspectief op Crowdfunding, publieksaandelen, etcetera.
 - Goed perspectief op vermarkting / branding / franchise / merchandise
2. Materiële baten
 - TBES leidt tot verschillende economische baten
 - Een deel van die baten is te optimaliseren door slimme aanleg en slim ontwerp, in samenwerking met potentiële private investeerders
 - Een deel van die geoptimaliseerde baten is te monetariseren, te lokaliseren en in de tijd te plaatsen.
 - Dit biedt een basis voor een cashflow-scenario, dat essentieel is voor private co-financiering.

Economische baten van het TBES

Economische baten	Voor wie	Hoe hoog (schatting)	Baten voor overheden
Stijgende huizenprijzen	Huiseigenaren (aan de oever, vooral in agrarische gebieden)	€ 23,5 mln. waarde toename	OZB € 19k per jaar, en overdrachtsbelasting € 156k per jaar
Impuls voor bestaande bedrijvigheid.	Veel kleine en grotere bedrijven	Op termijn € 75 mln. omzetstijging per jaar	Dividend- en vennootschapsbelasting: ca. € 4,2 mln per jaar)
Mogelijkheden voor nieuwe investeringen recreatie en toerisme	Veel kleine, grotere en grote bedrijven en investeerders	Op termijn € 50 mln. tot € 110 mln. omzet per jaar	Belastingen en heffingen: ca. € 3,8 tot € 6,5 mln per jaar
Zandwinning	Baggeraars en iedereen die in de regio huizen of infra bouwt	Niet berekend	Domeinrechten: thans € 2,11 per kuub. Op termijn maximaal 200 mln. kuub nodig
Zoetwater	Landbouw, industrie	Niet berekend	Niet berekend

Wiens probleem lost TBES op? Wie biedt het kansen?

Overheden:	
Ministerie van I&M	<ul style="list-style-type: none"> •Verantwoordelijk voor beheer gebied, beheerder (RWS) moet Natura 2000-waarden weer op peil brengen, •verantwoordelijk voor nationale planologische kaders, •TBES nodig om infrastructuur mogelijk te kunnen maken.
Ministerie van EL&I	<ul style="list-style-type: none"> •Verantwoordelijk voor natuurkwaliteit op nationale schaal (Natura2000). (Niet gedecentraliseerd voor grote wateren) •Vestigingsklimaat.
Provincies Noord-Holland en Flevoland	<ul style="list-style-type: none"> •Bevoegd gezag voor verlenen vergunningen. •Belang en verantwoordelijkheid vanwege recreatiemogelijkheden regio •Belang voor ruimtelijke (regionale) ontwikkeling.
Gemeenten met grondgebied aan Markermeer-IJmeer	<p>Belang bij TBES maatregelen die tot een impuls voor toerisme en recreatie leiden</p> <p>Belang voor evenwichtige ruimtelijke ontwikkelingen.</p>
Private partijen:	
Recreatieondernemers, exploitanten jachthavens e.d.	<p>Verbetering natuurkwaliteit, nieuwe perspectieven voor recreatie (visserij, kanovaren), perspectief op (rendabele) uitbreiding van activiteiten.</p>
Zandwinners, natuurbouwers, bedrijfsleven	<p>Innovatie Building with Nature, verbeterde perspectieven zandwinning, uitvoering waterwerken en natuuraanleg.</p>

Analyse financieringsperspectief

- Onderscheid 'financiering' van 'bekostiging'
- De kosten gaan voor de baat uit. Totale kosten erg omvangrijk, opknippen nodig.
- Baten omvangrijk en van verschillende orde. Van macro/internationale orde (sectoraal, nationaal, conceptueel) tot micro/lokale orde (individuele onderneming, individuele huishoudens).
- Degenen die van de economische baten profiteren zijn zeer divers en versnipperd. Motieven, belangen en investeringspotentieel lopen uiteen.
- De opbrengsten zijn zelden exclusief toe te rekenen: 'Free riders'
- Onzekerheid over tijdstip van ontvangsten groot, looptijd van geheel erg lang. Reële cashflowscenario's zijn op dit niveau niet op te stellen.
- Te complex en nog te grofmazig om simpelweg de 'rekening' bij de baathebbenden neer te leggen. Structuur, overzicht en coördinatie noodzakelijk.
- Ergo: de overheid moet initiatief nemen, perspectief bieden en structuur aanbrengen in de investeringsopgave, om het voor private partijen behapbaar en interessant te maken.

Publieke financiering

Werkmaatschappij
Markermeer - IJmeer
ontwikkelen

- Bijdragen vanuit algemene middelen in kader van ruimtelijke ontwikkeling en infrastructuur (MIRT, I&M), alsmede beheer (N2000, ELI en RWS)
- Projectgebonden “Natuurmitigatie/compensatie” bij gebiedsontwikkeling en infrastructuur (RRAAM)
- Tegenover bijdragen van de rijksoverheid, provincies en gemeenten in de regio staan sowieso al economische baten (‘rendement’, terugverdiencapaciteit) voor de overheid:
 - OZB, toeristenbelasting en andere heffingen
 - Opbrengst domeinrechten zandwinning
 - Hogere belastingopbrengsten als gevolg van economische ontwikkeling.
- EU-financiering

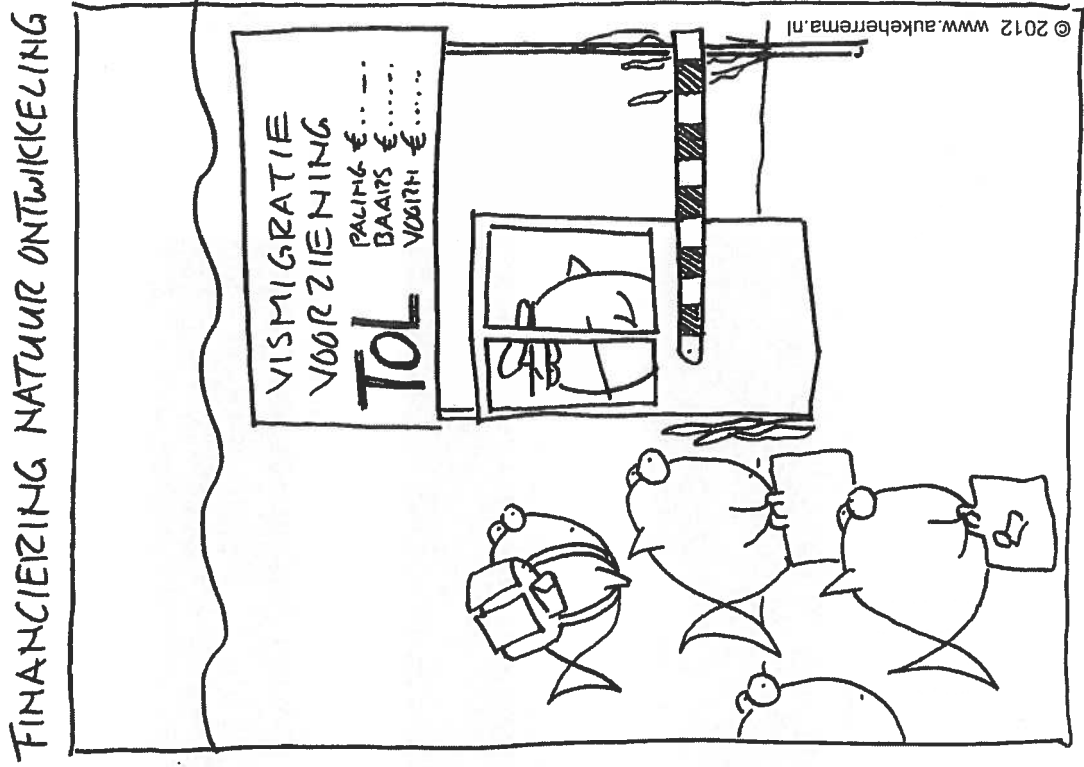
Private financiering (1)

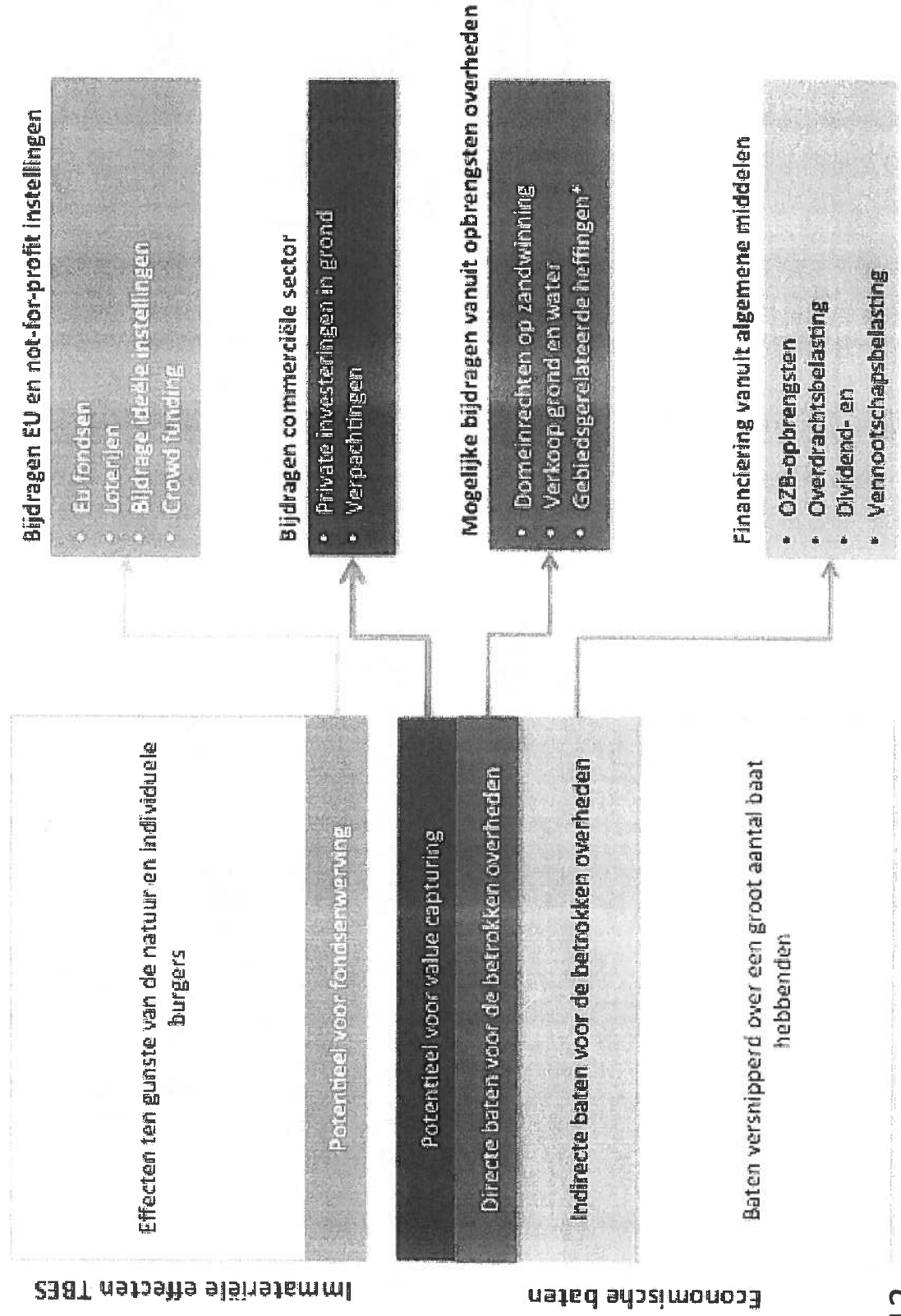
- Bekostiging door commerciële sector:
 - Private investeringen in (nieuwe) grond
 - Verpachtingen recreatielocaties
 - Verkoop grond en water t.b.v. recreatie
 - Bekostiging zoetwatergebruik industrie, landbouw
 - Building with Nature
 - Innovatie; 'topsector water' in internationaal perspectief
 - Branding, franchising, merchandising.

Private financiering (2)

- **Bekostiging door burgers:**
 - Toeristenbelasting, visrechten, liggelden en andere heffingen
- **Private fondsenwerving:**
 - Loterijbijdragen (vgl. Marker Wadden)
 - Bijdragen van ideële instellingen
 - Crowd funding, publieksaandelen.

Schematisch overzicht

Financieringsstrategie

Werkmaatschappij
Markermeer - IJmeer
ontwikkelingen

1. De overheid biedt perspectief voor de lange termijn: “het gaat door, er is investeringsruimte”. Private sector uitnodigen om aan te sluiten.
2. Bijdrage overheden baseren op hun respectievelijke verantwoordelijkheden en belangen
3. Optioneel: Markermeer/IJmeerfonds (vergelijk: Waddenfonds, Deltafonds). Inclusief NPL-geld.
4. Natuurmaatregelen zo vorm geven en lokaliseren dat de economische baten zo hoog mogelijk zijn en behapbaar. Ruimte bieden voor private (commerciële) inbreng in ontwerp. Investerings opknippen in projectenveloppen naar locatie, tijd, aard en omvang.
5. Voor elke maatregel / projectenveloppe private financieringsmogelijkheden uitlokken en opnemen.

Organisatie en facilitering

Werkmaatschappij
Markermeer - IJmeer
ontwikkelen

- Coördinatie en structuur aanbrengen met herkenbare focus op Markermeer-IJmeer.
 - Projectorganisatie / Ontwikkelingsmij Markermeer-IJmeer. (vgl. Veluwerandmeren, Waddenfonds, Projectbureau Groene Hart).
- Taken:
- Identiteit uitdragen, communicatie over gebied
 - 'Belichaming' van langetermijn-perspectief, vertaling naar handelinspectief voor private partijen
 - Opstellen business cases; maatregelen en financiers bij elkaar brengen
 - Branding formaliseren en uitnutten, ook internationaal
 - Grondstromen (mede) organiseren i.v.m. domeinrechten. Werk-met-werk maken.
 - Beheer en kapitalisering Markermeer-IJmeerfonds, mobiliseren private financiers. Hefboom / multiplier (geld-met-geld maken).
 - Publiek-private participatie in Ontwikkelingsmij (met name ngo's).

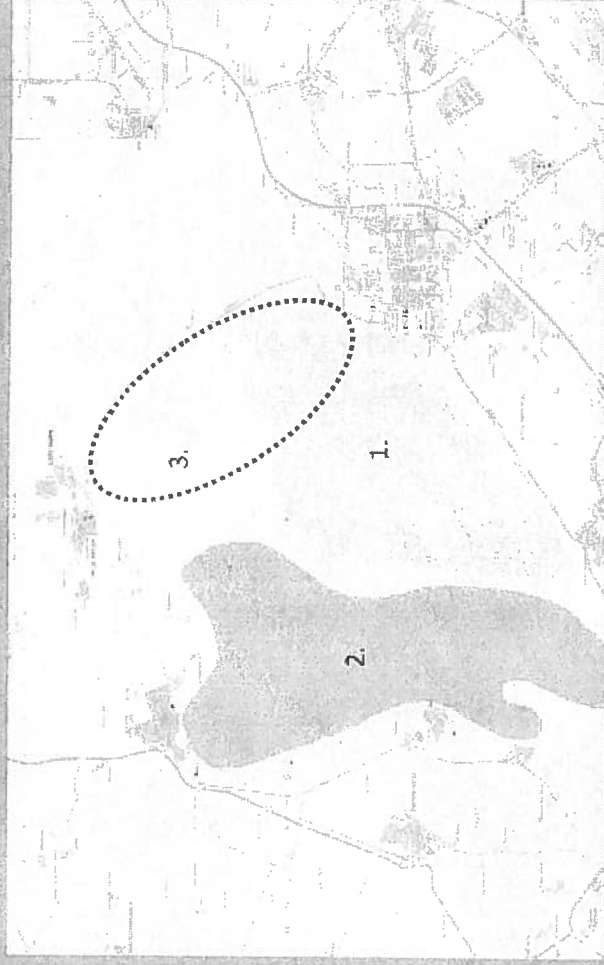
 Natuurmonumenten

 **NATIONALE
POSTCODE
LOTERIJ**

Marker Wadden
Droom van een vogelparadijs

Natuurherstel Markermeer

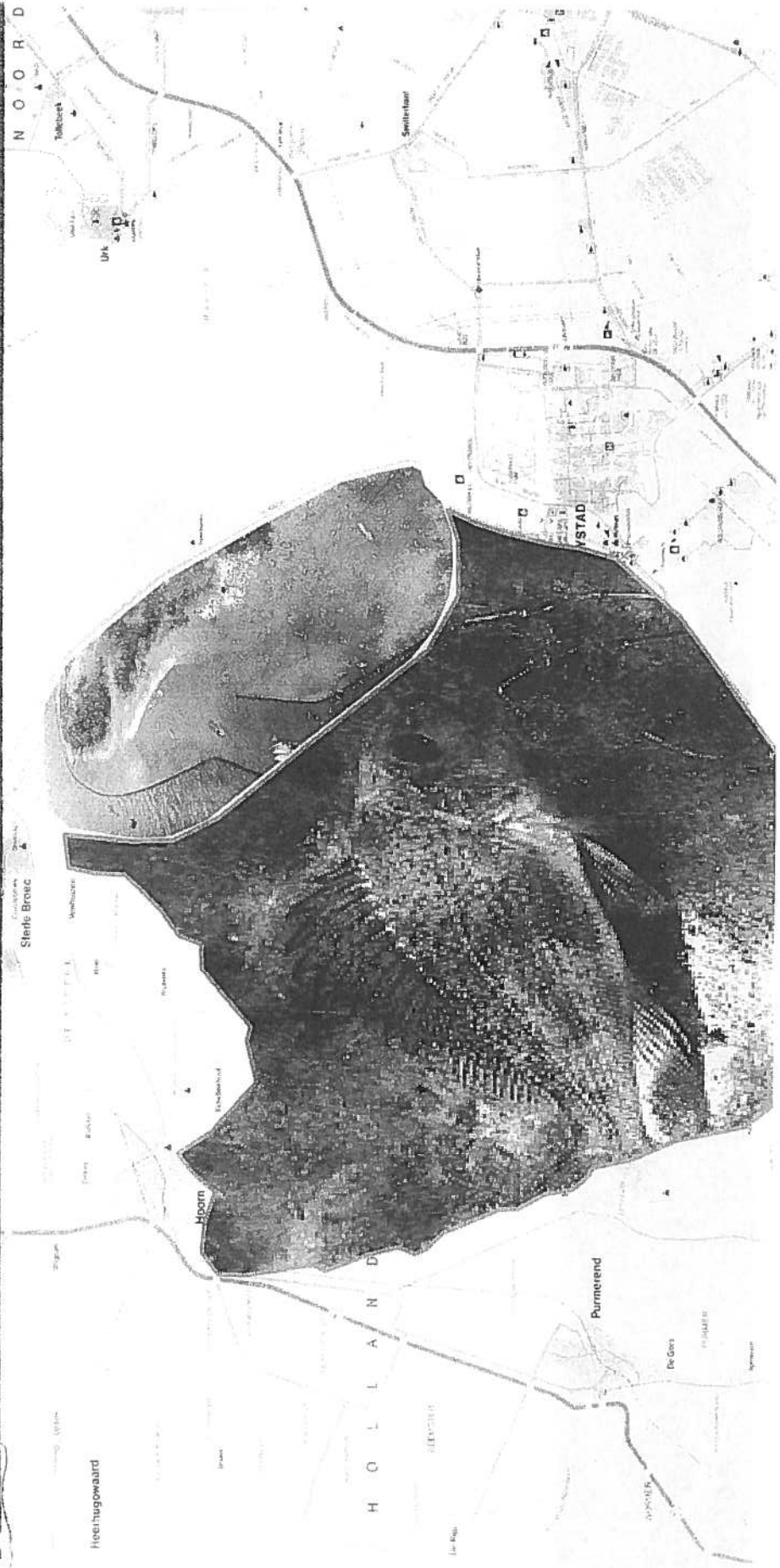
1. Slibdeken, geen autonoom natuurherstel
2. Kwetsbaar autonoom herstel
3. Ondiepte en zandbodems met hoge natuurpotentie

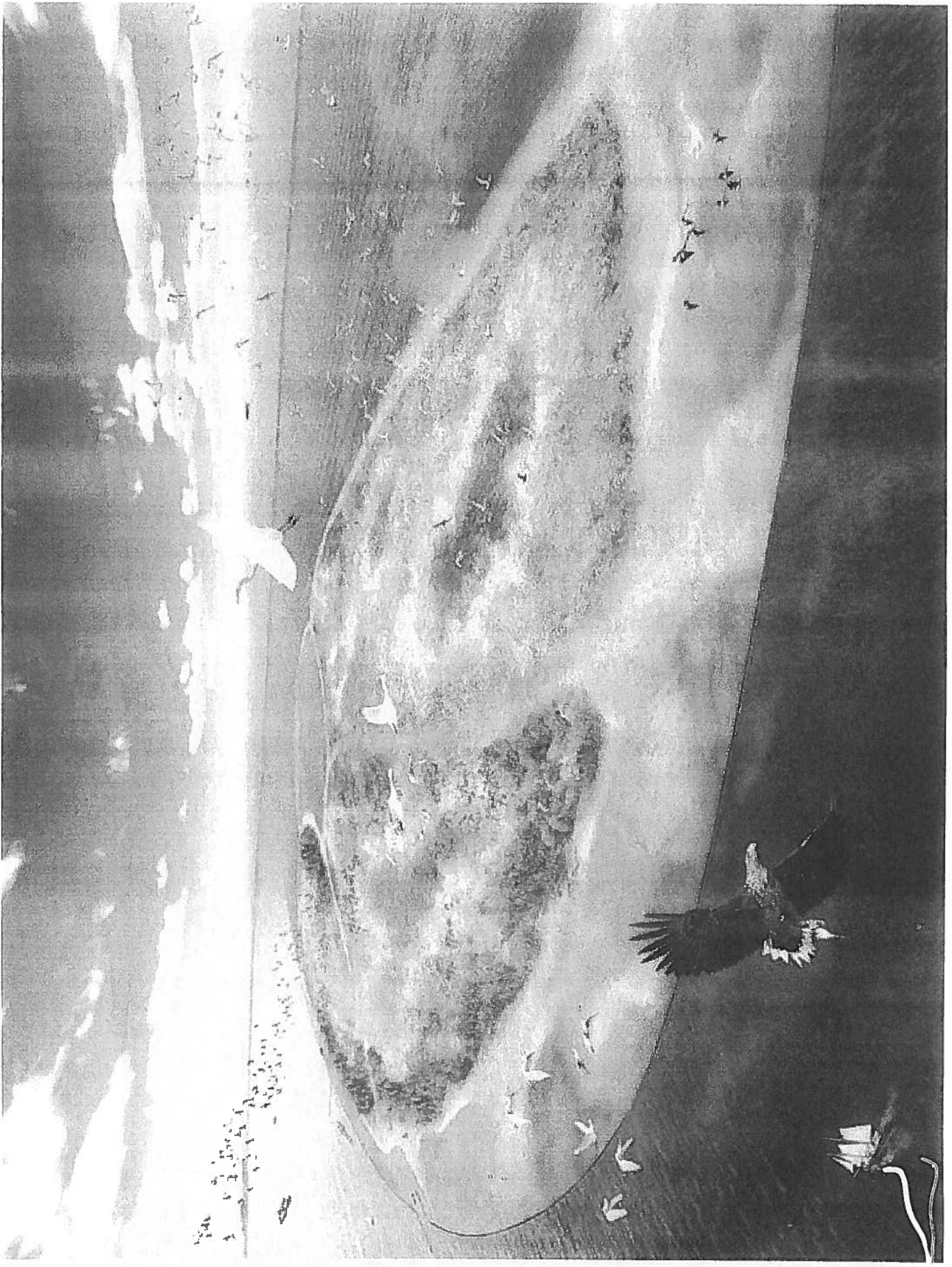
Dubbelslag

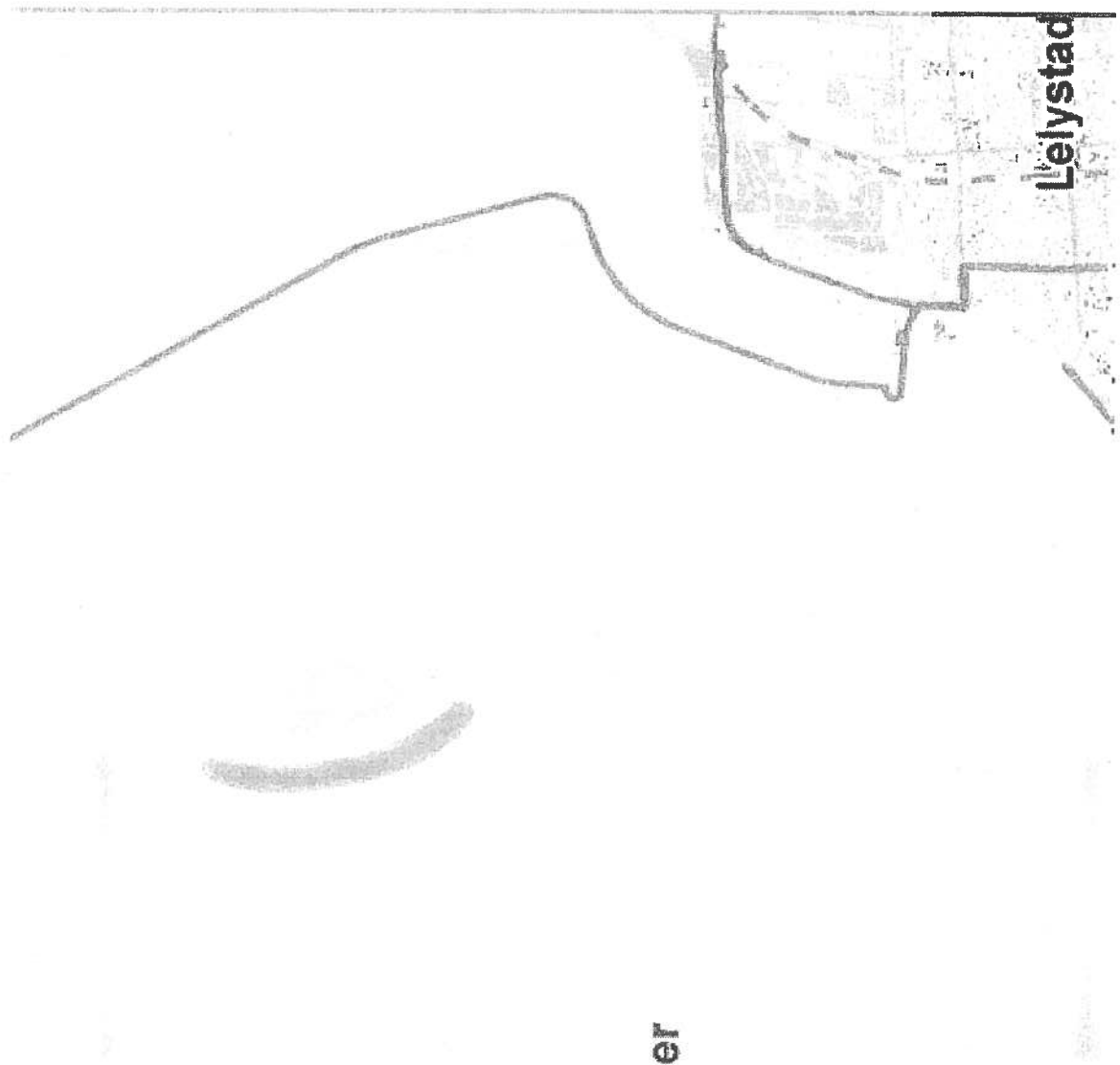

Dubbelslag

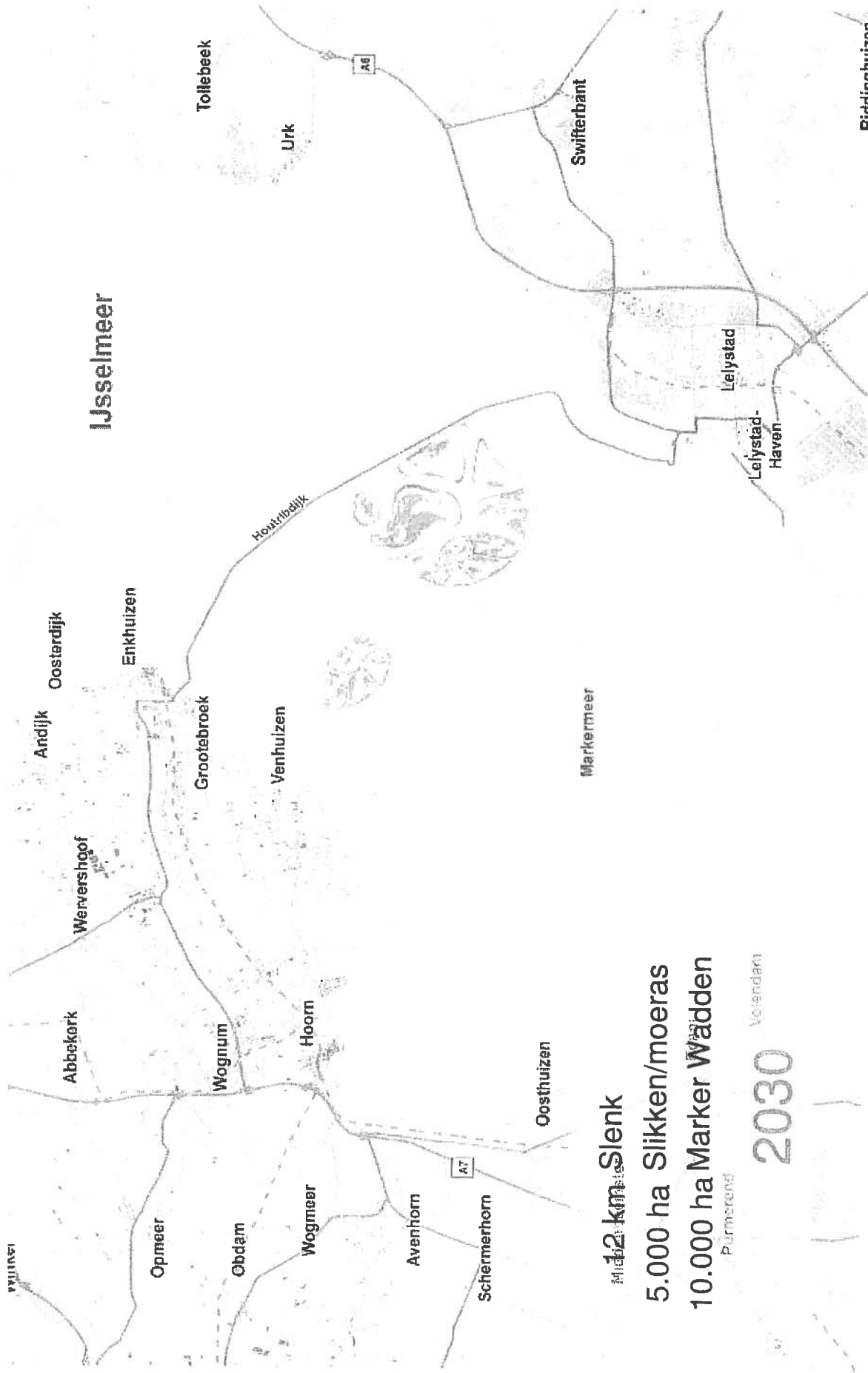
Markermeer

3 km Slenk
125 ha Slikken/moeras
250 ha Marker Wadden

2015

12 km Slenk

5.000 ha Slikken/moeras

10.000 ha Marker Wadden

Purmerend

Volendam

2030

Hoe verder

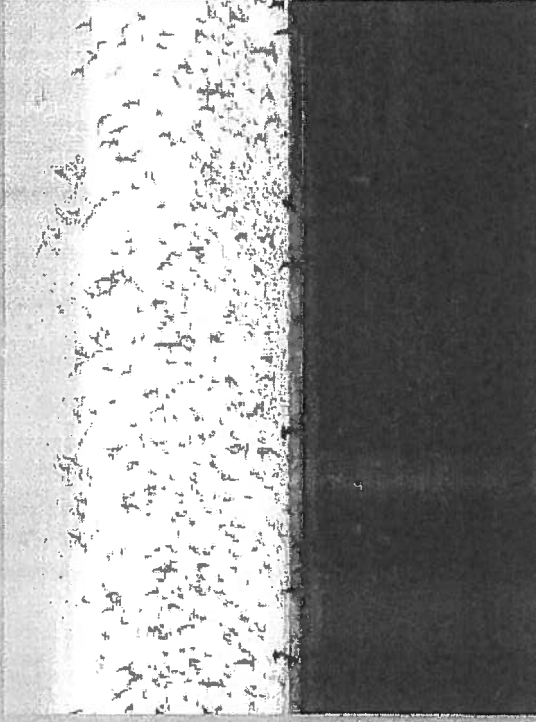
Financiering en erfpacht

Ontwerp mbv Zingenieursbureau:

- Techniek
- Landschap
- Toekomstig gebruik
- Vergunningen en Procedures

Financiering in et rond 1-2013 dan geld terug naar

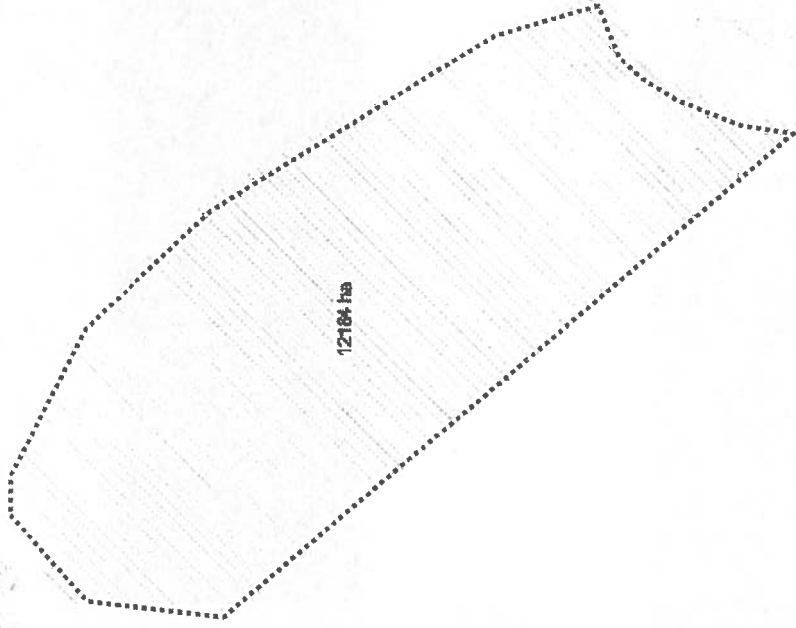
PostcodeLoterij !

Erfpacht

- Ca 12.000 ha
- Zeggenschap = zekerheid = randvoorwaarde voor NPL en andere private financiers!
- Erfpacht tenminste 50 jaar, symbolische canon
- Contract biedt ruimte voor maatwerk mbt:
 - Waterstaatstaken
 - Werkzaamheden algemeen belang en verkeersveiligheid

BOHLEN

LEWIS

Staatssecretaris
cc Minister

**Directoraat-Generaal
Ruimte en Water**
Gebieden en Projecten
Plesmanweg 1-6
Den Haag
Postbus 20904
2500 EX Den Haag

Contactpersoon

Beleidsmedewerker

nota ter informatie

Eindrapport Werkmaatschappij Markermeer-IJmeer

Datum
10 oktober 2012

Kenmerk
IENM/BSK-2012/205381

Inleiding

Hierbij bied ik u ter informatie het eindrapport van de Werkmaatschappij Markermeer-IJmeer (WMIJ) aan. In de Rijksbesluiten Amsterdam-Almere-Markermeer (RAAM-brief) van november 2009 heeft het kabinet aangegeven zich in te willen zetten voor een drievoudige schaa sprong op het gebied van verstedelijking, infrastructuur en natuur in het gebied Amsterdam-Almere-Markermeer. Het kabinet besloot tevens voor een eerste fase van het Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES): de luwtemaatregelen Hoornse Hop, waarvoor u onlangs de startbeslissing hebt getekend.

Samenvatting

Op 27 september hebben Gedeputeerden Joke Geldhof (provincie Noord-Holland) en Anne Bliet (provincie Flevoland) het eindrapport van de Werkmaatschappij Markermeer IJmeer gepresenteerd. In dit eindrapport worden de resultaten van de werkmaatschappij inclusief de marktuitvraag die dit jaar heeft plaatsgevonden gepresenteerd. De marktuitvraag heeft geleid tot plannen voor de toekomst van het Markermeer-IJmeer die goedkoper zijn dan het oorspronkelijke plan. Voor de uitvoering is geen geld gereserveerd met uitzondering van de luwtemaatregelen Hoornse Hop.

Toelichting

De Werkmaatschappij Markermeer-IJmeer (WMIJ) is een samenwerkingsverband van het Rijk en de provincies Flevoland en Noord-Holland in het kader van het Rijk-Regioprogramma Amsterdam-Almere-Markermeer (RRAAM). Twee jaar geleden kreeg de WMIJ de opdracht de eerder bedachte maatregelen voor een Toekomstbestendig Ecologisch Systeem voor het Markermeer-IJmeer 'haalbaar en betaalbaar' te maken. Naast de provincies en het Rijk leverden ook gemeenten, natuurorganisaties en onderzoeksinstituten hun inbreng.

In het optimalisatierapport van 2011 bracht de werkmaatschappij zelf de kosten van circa 1 miljard al met 40% terug. Dit rapport benoemt de maatregelen die nodig zijn om de natuurkwaliteit van het Markermeer-IJmeer te herstellen en

duurzame ecologische veerkracht te creëren. Naar aanleiding van het optimalisatierapport heeft de Tweede Kamer verzocht een open marktuitvraag te doen voor de natuurontwikkelingsplannen binnen RRAAM. De WMIJ heeft deze marktuitvraag in 2012 uitgevoerd.

Het animo voor de marktuitvraag was groot. De voorstellen van de marktpartijen schetsen nieuwe perspectieven voor de ecologische toekomst van het Markermeer-IJmeer. Als de voorgestelde innovaties succesvol worden doorgevoerd, kunnen de kosten in het beste geval met nogmaals zo'n 40% worden teruggedrongen: naar circa €110 tot 170 miljoen op middellange termijn en circa €350 tot €520 miljoen op lange termijn. Daarnaast heeft de Vereniging Natuurmonumenten een plan ingediend voor Marker Wadden. Natuurmonumenten wil langs de dijk tussen Enkhuizen en Lelystad een waddegebied creëren met zandplaten, slikvelden, rietoevers, vloedbossen en stranden van 10.000 hectare waar ruimte is voor vogels, (onderwater)planten, en recreanten. De Nationale Postcode Loterij heeft 15 miljoen euro beschikbaar gesteld voor de eerste fase van de aanleg van dit natuurgebied. Ze vragen het Rijk om een co-financiering van 30 miljoen euro. Dit zou wellicht uit de natuurgelden van het lenteakkoord bekostigd kunnen worden.

In bijgaand eindrapport worden de resultaten van de optimalisatie en van de marktuitvraag, tezamen gepresenteerd. De voorgestelde varianten zijn input voor de concept-Rijksstructuurvisie Amsterdam-Almere-Markermeer waarin de komende periode samenhangende besluiten zullen worden genomen over stedelijke ontwikkeling, bereikbaarheid en ecologie in dit gebied.

DIRECTEUR-GENERAAL RUIMTE EN WATER,

drs. C.B.F. Kuijpers